

ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΤΟΣ

ΕΤΟΣ Γ' | ΑΠΡΙΛΙΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2015 | ΤΕΥΧΟΣ Β'

ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΕΥΧΟΣ Β΄

ΕΤΟΣ Γ΄

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2015

Ἐκδότης - Ἰδιοκτῆτης:

Τερά Μητρόπολις Τριμυθούντος

Τ.Θ. 11001, 2550 Ἰδάλιον

Τηλ.: 00357-22527000

Fax: 00357-22526363

E-mail: info@imtrimythountos.org.cy

www.imtrimythountos.org.cy

Ἵπεύθυνος Σύνταξης - Ἐπιμελητής:

Ἀνδρέας Ζαχαρίου

Φιλολογική Ἐπιμέλεια:

Συντακτική Ὁμάδα τοῦ Περιοδικοῦ

ISSN: 2301-2536

Ἐκτύπωση:

Γραφικὲς Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»

Τηλ.: 0030 23970 23313

E-mail: melissa@melissaprint.com

Τὰ ἀνυπόγραφα κείμενα προέρχονται ἀπὸ τὴ
Συντακτικὴ Ὁμάδα τοῦ Περιοδικοῦ.

Οἱ συνεργάτες καὶ ἀρθρογράφοι ἔχουν τὴν ἀπό-
λυτη εὐθύνη τῶν ἀπόψεων καὶ θέσεων πού ἐκ-
φράζουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ.....	1
ΕΟΡΤΙΑ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ Χρ. Βασιλειάδη, <i>Ἡ ὕμνολογία τῆς ἑορ- τῆς τῆς Πεντηκοστῆς</i>	2
ΠΑΤΕΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Ἀθ. Γλάρου, <i>Τὸ μυστήριον τῆς θ. οἰκο- νομίας καὶ ἡ περὶ Θεοτόκου διδασκαλία τοῦ ἁγίου Πέτρου Ἐπισκόπου Ἄργους</i>	6
ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ Πρωτ. Β. Γεωργοπούλου, <i>Οἱ αἵρετικοὶ καὶ ἡ Ἁγία Γραφή. Ἐπισημάνσεις ἀπὸ τὸν ἅγιον Εἰρηναῖο Λυῶνος</i>	12
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Π. Παναγιωτόπουλου, <i>Φιλοσοφικὴ ἀταραξία καὶ ἡσυχαστικὴ ἀπάθεια</i>	16
Γ. Κουννούση, <i>Μαρτυρία πίστεως στὴ σύγχρονη κοινωνία</i>	21
ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ-ΙΣΤΟΡΙΚΑ Β. Τζέρπου, <i>Οἱ μνημονεύμενες στὰ Εὐαγγέλια πόλεις τῆς Γαλιλαίας τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ</i>	27
ΠΟΙΚΙΛΑ Ὅλ. Μητσιάδου, <i>Ἀλέξανδρος Παπα- διαμάντης. Ὁ «ἅγιος» τῶν ἐλληνικῶν γραμματῶν</i>	35
ΕΠΙΚΑΙΡΑ Μιχάλη Παπαϊωάννου, <i>Παγίδες στὸ Διαδίκτυο</i>	41

ΠΡΟΛΟΓΙΚΑ

Τὸ παρὸν τεύχος τοῦ περιοδικοῦ Ἅγιος Σπυρίδων ἐμπίπτει στὴν περίοδο, ὅπου ἐορτάζουμε, γεραίροντες, τοὺς πρωτοκορυφαίους ἀποστόλους Πέτρο καὶ Παῦλο.

Οἱ δύο τοῦτοι Ἀπόστολοι ἀποτελοῦν τοὺς ἀρχιτέκτονες τῆς κοινῆς πάντων εὐσέβειας καὶ ἀρετῆς καὶ συνεπῶς τοὺς καθηγεμόνες ὅλων τῶν ἄλλων Ἀποστόλων, τῆς πληθύος τῶν μαρτύρων, τῶν ὁσίων, τῶν ἱερέων, τῶν ἱεραρχῶν, τῶν ποιμένων καὶ τῶν ποιμενομένων. Ὑπερβαίνουν ὅλους τοὺς ἄλλους στὴ λαμπρότητα ὅσο ὁ ἥλιος τοὺς ἀστέρες καὶ ἡ ὑπερουράνια μακαριότητα τὴν ἐπίγειο πραγματικότητα. Αὐτοί, ἀφοῦ φωτίστηκαν καὶ χαριτώθηκαν ἀπὸ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα, δίδαξαν καὶ κήρυξαν περὶ «τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγή ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα»¹. Γι' αὐτὸ καὶ μαζὶ μετὸν χρυσορρήμονα ἀναφωνοῦμε: «Χαίροις, Πέτρε, τῆς πίστεως ἡ πέτρα· χαίροις, Παῦλε, τῆς Ἐκκλησίας τὸ καύχημα· χαίροις, Πέτρε, ἡ κρηπίς τῆς Ὁρθοδοξίας· χαίροις, Παῦλε, ἡ μέριμνα τῶν Ἐκκλησιῶν· χαίροις, Πέτρε, τὸ ἐγκαλλώπισμα τῆς οἰκουμένης· χαίροις, Παῦλε, ἡ εἴσοδος τοῦ παραδείσου· χαίροις, Πέτρε, ὁ χειραγωγὸς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· χαίροις, Παῦλε, εὐδῖος λιμὴν τῶν χειμαζομένων»².

ὁ Τελεμυδοῦντος Βαρνάβας

1. *Ἰακ.* 1, 17.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τοὺς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον*, PG 59, 493-494.

Η ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

Χριστοδούλου Βασιλειάδη
Δρ. Θεολογίας - Μουσικολόγου

Πενήντα ημέρες μετά από τη λαμπρή εορτή του Πάσχα, η άγια μας Εκκλησία εορτάζει τη μεγάλη και σεβάσμιο εορτή της Πεντηκοστής, την επίδημία του Αγίου Πνεύματος, την εκπλήρωση της έπαγγελίας του Θεού και τη συμπλήρωση της ελπίδος των ανθρώπων¹. Συγκεκριμένα, κατά την ημέρα αυτή το Άγιο Πνεύμα επεφοίτησε στους εκατό εΐκοσι μαθητές του Κυρίου, συμπεριλαμβανομένων και των αποστόλων, οι οποίοι βρίσκονταν όλοι μαζεμένοι στο ίδιο μέρος, στο υπερώο: *«ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό»*².

Ἡ ἔλευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔγινε ξαφνικὰ καὶ ἔμοιαζε μὲ βοή σφοδροῦ ἀνέμου ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἡ κάθοδος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος συνοδεύτηκε μὲ τὸ ὑπερφυσικὸ αὐτὸ φαινόμενο, διότι ἡ ὁδὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μοιάζει μὲ τὴν ὁδὸ τοῦ ἀνέμου, τοῦ ὁποίου ἀκοῦς τὴν πνοή, ἀλλὰ δὲν ξέρεις ἀπὸ ποῦ ἔρχεται καὶ ποῦ πηγαίνει. Ὁ ἄνεμος βέβαια αὐτὸς δὲν ἦταν κάποιο φυσικὸ φαινόμενο, ἀλλὰ μιὰ ὑπερφυσικὴ ἔνδειξη τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ταυτόχρονα μὲ τὴ βοή διαμοιράστηκαν πάνω στους Ἀποστόλους γλῶσσες παρόμοιες μὲ τὶς φλόγες τῆς φωτιᾶς, οἱ ὁποῖες ἦταν ὄρατο σύμβολο τῆς παρουσίας τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ καὶ τῆς δυνάμεώς του: *«Ζωτικῆς ἐξ ὕψους βιαίας φερομένης»*, λέγει τὸ Τροπάριο τῆς ἡ΄ Ὁδῆς, *«ἠχητικῶς τοῦ Πνεύματος τοῦ παναγίου, ἀλιεῦσι πνοῆς, πυρίνων εἶδει γλωσσῶν, τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ἐρρήτορευόντο»*³. Ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι στὸ υπερώο «ἐπλή-

1. α΄ Στιχηρὸ ἰδιόμελο τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς εορτῆς τῆς Πεντηκοστής. Βλ. *ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 2002², σ. 489.

2. Πρξ. 2, 1-4.

3. *ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 2002², σ. 503.

σθησαν... Πνεύματος Αγίου» και τότε ἄρχισαν νὰ μιλοῦν ξένες γλῶσσες «καθὼς τὸ Πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγεσθαι»⁴.

Ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς θεωρεῖται ὡς ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ Ἀπόστολοι ἔλαβαν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ κήρυξαν τὰ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, μιλῶντας σὲ ξένες γλῶσσες⁵. Μετὰ ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου βαπτίστηκαν τρεῖς χιλιάδες νέα μέλη τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας: «οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλια»⁶.

Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα κάλεσε τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἐνότητα καὶ τοὺς κατέστησε ἐκ νέου ἀδελφία. Εἶναι χαρακτηριστι-

4. Πρξ. 2, 4.

5. β' Στιχηρὸ ἰδιόμελο τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς ἐορτῆς τῆς Πεντηκοστῆς: «Γλώσσαις ἀλλογενῶν, ἐκαινούργησας Χριστὲ τοὺς σοὺς μαθητάς, ἵνα δι' αὐτῶν σε κηρύξωσι, τὸν ἀθάνατον Λόγον καὶ Θεόν, τὸν παρέχοντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος», ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Αθῆναι 2002², σ. 489.

6. Πρξ. 2, 41.

κός ο παραλληλισμός που κάνει ο ύμνωδός στο Κοντάκιο τῆς ἐορτῆς, τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ με τὴν Πεντηκοστή. Ὄταν ὁ Ὑψιστος κατέβηκε τὴν ἐποχὴ πὺ οἱ ἄνθρωποι ἔκτιζαν τὸν πύργο τῆς Βαβέλ, συνέχεε τὶς γλῶσσες καὶ με αὐτὸ τὸν τρόπο διαμοίραζε τὰ ἔθνη. Αντίθετα, ὅταν κατὰ τὴν Πεντηκοστή διένειμε τὶς γλῶσσες τοῦ πυρός, κάλεσε σὲ ἐνότητα ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πλέον, καὶ ἐκ συμφώνου, δοξάζουμε τὸ Πανάγιο Πνεῦμα⁷.

Τὸ ἴδιο καὶ στὸ Δοξαστικὸ τῶν ἀποστίχων τοῦ ἐσπερινοῦ, ὁ ὕμνωδός ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴ, πὺ οἱ ἄνθρωποι ἐπιδείκνυαν τόλμη καὶ ἔκτιζαν τὸν πύργο τῆς Βαβέλ: «*διὰ τὴν τόλμαν τῆς πυργοποιίας*», οἱ γλῶσσες συνεχύθησαν, ἐνῶ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς γλῶσσες «*ἐσοφίσθησαν*», ἐξ αἰτίας τῆς δόξας τῆς θεογνωσίας. Ὁ Θεὸς ἐκεῖ καταδίκασε τοὺς ἀνθρώπους, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσέβειάς τους, ἐνῶ ἐδῶ ὁ Χριστὸς φώτισε τοὺς ἀπλοϊκοὺς ψαράδες με τὸ Ἅγιό του Πνεῦμα. Τότε ὁ Θεός, τιμωρῶντας τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καταδίκασε σὲ ἀφωνία, δηλαδὴ σὲ γλωσσικὴ ἀσυνεννοησία, τώρα ὁμως, τοὺς προσφέρει μιὰ νέα συμφωνία: «*ἄρτι καινουργεῖται ἡ συμφωνία*», με στόχο τὴ σωτηρία «*τῶν ψυχῶν ἡμῶν*»⁸.

Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτῆ, οἱ μαθητὲς τοῦ Κυρίου, οἱ ἰδιῶτες τοῦ λόγου, οἱ ἀπλοϊκοὶ ψαράδες, σοφίζονται με τὴν ἐπέλευση σὲ αὐτοὺς τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ἔτσι, ἀπὸ ἀλιεῖς ψαριῶν καθίστανται ἀλιεῖς ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐλκύουν με τὴ διδασκαλία, τὸ παράδειγμά τους καὶ τὰ θαυμαστὰ γεγονότα, πὺ ἀκολουθοῦσαν τὸ κήρυγμά τους⁹.

7. Κοντάκιο ἐορτῆς Πεντηκοστῆς: «*Ὅτε καταβάς τὰς γλώσσας συνέχεε, διέμεριζεν ἔθνη ὁ Ὑψιστος ὅτε τοῦ πυρός τὰς γλώσσας διένειμεν, εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσε καὶ συμφώνως δοξάζομεν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα*». Βλ. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 2002², σ. 500.

8. Βλ. Δοξαστικὸ Ἀποστίχων ἐσπερινοῦ. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 2002², σ. 493.

9. Βλ. Ἀπολυτικὸ ἐορτῆς Πεντηκοστῆς: «*Ἐὐλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφος τοὺς ἀλιεῖς ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ δι' αὐτῶν τὴν οἰκουμένην σαηνεύσας, Φιλάνθρωπε, δόξα σοι*». ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 2002², σ. 493.

Σύμφωνα με τὰ ἀψευδῆ λόγια τοῦ Κυρίου, τὸ καταπεμφθὲν Πνεῦμα θὰ παραμείνει στὴν Ἐκκλησία, καθοδηγῶντας τὴν, μέχρι τὴ συντέλεια τῶν αἰώνων: «καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα»¹⁰. Ἐπιπλέον, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ὁ Παράκλητος, θὰ διδάξει τὰ πάντα στοὺς Ἀποστόλους καὶ θὰ τοὺς ὑπενθυμίσει, ὅλα ὅσα τοὺς εἶπε ὁ Χριστὸς καὶ πιθανὸν νὰ τὰ εἶχαν ξεχάσει¹¹.

Σημειώνεται τέλος, πὼς ὁ Κύριος ὀνομάζει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, Πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ ταυτόχρονα μαρτυρεῖ τὴν ὀρθὴ δογματικῶς πίστι, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα: «ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ»¹². Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτυπώνει καὶ τὸ Τροπᾶριο τῆς ε' Ὁδῆς, τὸ ὁποῖο ὀμιλεῖ γιὰ τὴν ἐκπόρευση τοῦ Πνεύματος ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τὴν δι' Υἱοῦ χορήγησή του στὴν κτίση: «Ἡ ἐπιφοιτήσασα ἰσχὺς σήμερον, αὕτη Πνεῦμα ἀγαθόν· Πνεῦμα σοφίας Θεοῦ· Πνεῦμα ἐκ Πατρὸς ἐκπορευτόν, καὶ δι' Υἱοῦ πιστοῖς ἡμῖν περηνός· μεταδοτικόν, ἐν οἷς κατοικίζεται φύσει, τῆς ἐν ἧ κατοπιτεύεται ἀγιότητος»¹³.

10. *Ιω.* 14, 16.

11. Βλ. *Ιω.* 14, 26: «ὁ δὲ παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν».

12. *Ιω.* 15, 26.

13. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟΝ, ἔκδ. Αποστολικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι 2002², σ. 499.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΡΓΟΥΣ*

Αθανασίου Γλάρου

Ἐπίκουρου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς ΕΚΠΑ

(β' μέρος)

Ὁ Πέτρος ἀναφωνεῖ ὅτι οἱ προπάτορες τῆς Θεοτόκου εἶναι «*κρείττονες*» τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τῆς Σάρρας, καθὼς τὸ δικό τους γέννημα εἶναι «*τοῦ Ἰσαὰκ τιμιώτερον*»¹. Εἶναι ἀνώτεροι τῆς Ρεβέκκας καὶ τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ Ἰακώβ καὶ τῆς Λείας καὶ τῆς Ραχήλ, τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ. Ὁ Ἅγιος ἀναφέρει τοὺς προπάτορες τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννας, ὑπογραμμίζει τὴν ἐκ τοῦ Δαβὶδ καταγωγή τους καὶ φθάνει μέχρι τοὺς σύγχρονους τοῦ ζεύγους τὸν Ζαχαρία καὶ τὴν Ἐλισάβετ, γιὰ νὰ καταδείξει τὴ συνέχεια καὶ τὴν ἱστορικότητα τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Οἰκονομίας. Ἡ σύλληψη τῆς Θεοτόκου ἔχει ὁμοιότητες μὲ τὴ σύλληψη τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Οἱ δύο αὐτὲς συλλήψεις σημαίνουν τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῶν παλαιοδιαθηκικῶν θαυματουργικῶν συλλήψεων. Ἡ σύλληψη τῆς Μαρίας κλείνει τὴν Παλαιὰ καὶ ἐγκαινιάζει τὴν Καινὴ Διαθήκη. Δὲν εἶναι τυχαῖο, πὸν στὸν ἑορταστικὸ κύκλο τῆς Ἐκκλησίας τοποθετεῖται τὴν ἴδια ἡμέρα, τὴν 9^η Δεκεμβρίου, ἡ μνήμη τῆς μητέρας τοῦ προφήτη Σαμουὴλ καὶ προφήτιδος Ἄννας καὶ τῆς συλλήψεως τῆς Ἄννας μητέρας τῆς Παρθένου Μαρίας.

Ὅλες οἱ θαυματουργικὲς συλλήψεις τῆς Π.Δ. ὑπῆρξαν καρποὶ προσευχῆς, νηστείας, εὐσέβειας καὶ πίστεως. Ἡ ἀναδρομὴ σὲ παρό-

* Ἀναδημοσιεύεται, μὲ ἄδεια τοῦ συγγραφέα, ἀπὸ τὴν *ΕΕΘΣΠΙΑ*, τόμ. ΜΔ' (2009), σσ. 343-354.

1. *Ὁ.π.*, σ. 32²²⁹⁻²³⁰.

μοια περιστατικά συλλήψεως από τὸ ἴδιο γενεαλογικὸ δένδρο τοῦ Ἰησοῦ, ἀποκλείει τὸ ρωμαιοκαθολικὸ μαριολογικὸ δόγμα περὶ ἀσπίλου συλλήψεως. Ἐφ’ ὅσον καὶ στὸ παρελθὸν τῆς ἱερᾶς ἱστορίας καταγράφονται περιστατικὰ συλλήψεως τέκνου ἀπὸ στεῖρα μέχρι τὴν ὥρα ἐκείνη ζεύγη, δὲν καταλύεται γιὰ πρώτη φορὰ ἢ ἀδυναμία τῆς ἀνθρώπινης φύσης μὲ τὴ σύλληψη τῆς Μαρίας. Ὅλες αὐτὲς οἱ συλλήψεις εἶναι μὲν ἐξαιρετικὰ γεγονότα, ἐρμηνευόμενα ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς Θείας Οἰκονομίας, ἀλλὰ

δὲν ἀποτελοῦν μεταφυσικὰ γεγονότα. Ἡ ἀρετὴ τῶν γονέων, ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐπίμονη προσευχὴ, καὶ κυρίως ἡ πίστη τους ἐλκύει τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποῦ ἡ παρουσία προκαλεῖ τὴν ὑπέρβαση, τὴν ἀνακαίνιση καὶ τὴ θεραπεία τῆς ἐλλαττωματικῆς φύσεως. Πολὺ εὐστοχα ὁ Ἀμβρόσιος Γιακαλῆς, ἀξιοποιῶντας καὶ προβάλλοντας τὴ σκέψη τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ, κάνει λόγο γιὰ μία συγκλονιστικὴ θεολογικὴ Εὐγονικὴ, ὅπου ἀλληλοδιαδόχως τὰ σπέρματα τῶν ἀπογόνων τοῦ «σπέρματος Σήθ» ἀνακαθαίρονται ἀγιοπνευματικῶς².

2. Α. ΓΙΑΚΑΛΗ, «Θεομητορικὲς ἀπόψεις τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ», στὰ *Πρακτικὰ Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας (15-17 Νοεμβρίου 1989)*, Θεσσαλονίκη 1991, σσ. 123-134, ἐδῶ: 127-128. Πρβλ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Περὶ τῆς κατὰ σάρκα γενεαλογίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτὸν ἐν παρθενίᾳ τεκούσης ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου*, 6, ΕΠΕ 11, σ. 432: «προφρονόμει δὲ καὶ τὴν ταύτης εἰς τὸ εἶναι πρόοδον ἄνωθεν ἐκλεγόμενον καὶ ἀνακαθαίρον τὴν τοῦ γένους σειρᾶν, καὶ

Συνεπῶς, ἡ ἱστορική διάσταση τῆς Θείας Οἰκονομίας δὲν εἶναι μονομερῆς θεϊκὴ πρωτοβουλία, ἀλλὰ ἡ ἀνταπόκριση τοῦ ἀνθρώπου στὴν κυρίαρχη ἐκλογή τοῦ Θεοῦ³. Ἡ ἀνθρώπινη συνεργία, ἡ μετοχὴ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους στὸ μυστήριο τῆς Θείας ἐνανθρωπήσεως, συγκεφαλαιώνεται στὸ πρόσωπο τῆς Μαρίας⁴. Ἡ Μαρία πρὶν γίνει μητέρα τοῦ Θεοῦ ὑπῆρξε θυγατέρα τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ὅλοι οἱ προπάτορες διασώζουν τὴ μνήμη τοῦ χαμένου Παραδείσου. Ἡ νοσταλγία τοῦ Παραδείσου ἀποτελεῖ τὴν εἰδοποιὸ διαφορὰ τῆς ἀνθρώπινης φύσεως σὲ σχέση μὲ τὰ ὑπόλοιπα δημιουργήματα.

Σὲ κάποιο σημεῖο τοῦ λόγου του, ὁ Ἅγιος ἀναφέρει τὴ Θεοτόκο ὡς Θυγατέρα καὶ Μητέρα τοῦ Θεοῦ. Ἡ διττὴ αὐτὴ προσωνυμία ἀποτελεῖ διδασκαλία τῆς Θεανθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ. Ὡς Μητέρα τοῦ Θεοῦ σαρκώνει τὸ μυστήριο τῆς Θείας Οἰκονομίας. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καθίσταται υἱὸς τῆς καὶ κατὰ σάρκα ἀπόγονος τῶν προγόνων τῆς. Ὄντας Θεὸς γίνεται Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. Ὡς Κόρη τοῦ Θεοῦ διασώζει στὴ μνήμη τῆς ἀνθρωπότητος τὴν αὐτοσυνειδησία τῆς ἐκ Θεοῦ δημιουργίας τῆς. Αὐτὴν τὴν ἔννοια λαμβάνει ἡ προσωνυμία Κόρη τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ὑπονοεῖ τὴν ἄσπιλο σύλληψή τῆς. Τὴ διττὴ ιδιότητα τῆς Παναγίας ὡς Κόρης τοῦ Θεοῦ καὶ Μητέρας τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἅγιος τὴ θέτει σὲ συνάφεια μὲ τὴν ιδιότητά τῆς ὡς Μεσίτριας τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν Τριάδα. Χωρὶς νὰ τοποθετεῖ τὴ μεσιτεία σὲ ἕνα ὑπερβατικὸ πεδίο, κάνει λόγο γιὰ παράκληση τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν προγόνων τῆς. Ἡ Μαρία δὲν εἶναι μία διαφορετικὴ-ἀνώτερη ἐκδοχὴ τῆς ἀνθρώ-

τοὺς μὲν ἀξίους ἢ ἀξιολόγων ἐσομένους πατέρας προσιέμενον, τοὺς δὲ ἀναξίους τελείως ἀποβαλλόμενον».

3. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, «Τὸ πρόσωπο καὶ ὁ ρόλος τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ Θεοτόκου στὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου κατὰ τὸν Ἅγιο Ἐπιφάνιο Κύπρου», στὸ *Ἀνάλεκτα (Περὶ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ τῶν ὄντων)*, τόμ. Α', ἐκδ. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 51-74, ἐδῶ: σ. 59.

4. Ἡ ἐκλογή τῆς Παρθένου Μαρίας δὲν ἀποτελεῖ θεϊκὴ ἐπιβράβευση ἀλλὰ οὔτε καὶ παθητικὴ πράξις μεθέξεως. Βλ. Χ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, *Θεοτόκος καὶ ὀρθόδοξο δόγμα. Σπουδὴ στὴ διδασκαλία τοῦ Ἁγ. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας*, [Λειμῶν ἀμφιλαφῆς 1], ἐκδ. Παλίμψηστον, (δ.δ.), Θεσσαλονίκη 2003², σ. 39. Πρβλ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, «Τὸ κειμήλιον τῆς Οἰκουμένης», στὸ *Ἀνάλεκτα (Περὶ τοῦ ὄντως ὄντος καὶ τῶν ὄντων)*, τόμ. Α', ἐκδ. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2002, σσ. 75-88.

πινης φύσεως αλλά ή πιό αϋθεντική και άγνή έκδοχή τοϋ ανθρώπινου αϋτεξουσίου πού γνώρισε ποτέ ή ίστορία⁵. Ως έκ τούτου, ή μεσιτευτική της δύναμη δέν προβάλλεται ως άποκλειστικό προνόμιο, αλλά ως χάρισμα πού έχει άποκτήσει στόν ύψιστο βαθμό, ύπερβαίνοντας άκόμη και τούς άγγέλους⁶.

Μεσίτες παρακλητικοί πρὸς σωτηρία τῶν πιστῶν εἶναι και οἱ δίκαιοι πρόγονοί της, αλλά και κάθε Άγιος πού διασώζει, ὅπως εἶπαμε, τή μνήμη τοϋ χαμένου Παραδείσου και άγωνίζεται για τήν κατάκτησή του. Διαφορετικά, ή μεσιτευτική παράκληση θά ήταν άποκλειστικό προνόμιο τῆς Παναγίας. Ὁ άγιος Πέτρος, ὅμως, τήν άποδίδει και στοϋς λοιπούς Άγίους. Τὸ ἐγκώμιο στοϋς άγίους Κοσμᾶ και Δαμιανὸ περιέχει πολλές φράσεις πού ἐπιβεβαιώνουν τήν παρακλητική τους μεσιτεία. Ἡ κατακλείδα τοϋ ἐγκωμίου εἶναι ή πλέον χαρακτηριστική. Ὁ Πέτρος έκ μέρους ὄλων τῶν πιστῶν ζητεῖ ἀπὸ τούς άγίους Ἀναργύρους νά ἀπλώσουν «*χεῖρας βοηθείας*», ὥστε νά λάβει τὸ ποιμνίό του τὰ «*ἐπήγγελμένα*» αγαθά, με τή Χάρη, ὄχι τή δική τους, αλλά τοϋ Ἰησοϋ Χριστοϋ⁷.

Ὅρισμένοι Λατίνοι θεώρησαν ὅτι ή ἄσπιλος σύλληψη τῆς Θεοτόκου ὑπονοεῖται στη διατύπωση «καθαρόν ανάκτορον», πού άποδίδεται στην Άγία Άννα στοὔ Ἐγκώμιο πού συνέγραψε ὁ Πέτρος πρὸς τιμή της⁸. Ἡ θέση αϋτή θά εἶχε κάποιο ἔρεισμα ἂν και στὸν λόγο τῶν άγίων Ἀναργύρων δέν χρησιμοποιοῦσε τήν ἴδια διατύπωση, και μάλιστα σε ὑπερθετικό βαθμό, για νά τούς χαρακτηρίσει. Τούς άποκαλεῖ τὰ «*ἀνάκτορα καθαρὸτατα*» τοϋ Παναγίου Πνεύματος⁹.

5. Για τήν προοδευτική πνευματική τελείωση τῆς Παναγίας βλ. Ε. ΓΙΟΥΛΤΣΗ, *Ἡ Παναγία πρότυπο πνευματικῆς τελειώσεως*, έκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2001.

6. Ἡ Παναγία άποδεικνύει τήν κατάφαση τοϋ κτιστοϋ στη φιλανθρωπία τοϋ άκτίστου. Ἡ κατάφαση αϋτή εἶναι προϋπόθεση τῆς προεγνωσμένης Οἰκονομίας. Βλ. σχετικά Χ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, *ὁ.π.*, σ. 39.

7. *Ἐγκώμιον εἰς τούς άγίους ἐνδόξους και θαυματουργούς Ἀναργύρους Κοσμᾶν και Δαμιανόν*, σσ. 106⁵¹⁵–108⁵³⁵.

8. *Ἐγκώμιον εἰς τήν άγίαν Άνναν*, σ. 118⁶⁰.

9. *Ἐγκώμιον εἰς τούς άγίους ἐνδόξους και θαυματουργούς Ἀναργύρους Κοσμᾶν και Δαμιανόν*, σ. 106⁴⁹⁰.

Ἡ φυσικὴ σύλληψη τῆς Παναγίας ὑποδηλώνει τὴ μετοχὴ τῆς στίς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, διότι, ὅπως σημειώνει ὁ ἱερὸς πατὴρ στὸν λόγο του *Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν*, «καὶ αὐτὴ μέρος ὑποχειρίου καθέστηκε κτίσεως»¹⁰. Σὲ αὐτὸν τὸν λόγο ἀνευρίσκει κανεὶς καὶ τὸ χωρίο ἐκεῖνο ποὺ διαλύει κάθε ἐντύπωση ἢ ἀμφιβολία γιὰ τὴ δῆθεν ὑποστήριξη ἐκ μέρους τοῦ Πέτρου τοῦ δόγματος τῆς ἀσπίλου συλλήψεως: «πανάφθορε, ὁ Κύριος μετὰ σου· οὐχ ὡς ἐν τῷ παντί· οὐχ ὡς μετὰ τῶν πρὸ νόμου καὶ μετὰ νόμον δικαίων καὶ προφητῶν, ἀλλ' ὁλος μένων ἐν σοὶ ἐνεργεῖα σαρκώσεως»¹¹. Κάτι ἀνάλογο δὲν ἔχει γράψει γιὰ τὴ δίκαιη Ἄννα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωακεῖμ στὸν λόγο *Εἰς τὴν Σύλληψιν τῆς Ἄννης* καλεῖται ρητῶς «πατὴρ τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ»¹². Εἶναι ὁ πρῶτος τῶν πατέρων «ἐπὶ γῆς», ἐνῶ ἡ Ἄννα εἶναι ἡ πρώτη μετὰ τὴν Παναγία μητέρα. Στὸν Ἰωακεῖμ καταλήγει τὸ ὕψιστο σημεῖο τῆς κλίμακας τῶν ἐπίγειων πατέρων, διότι αὐτὸς γέννησε τὴν Παναγία, τῆς ὁποίας ὁ Υἱὸς δὲν εἶχε ἐπίγειο ἀλλὰ οὐράνιο Πατέρα. Ἀντιθέτως, ἡ Ἄννα ἔρχεται δευτέρη σὲ ἀξία μητέρα, γιὰ τὴν ἡ πρώτη εἶναι ἡ κόρη τῆς καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ¹³. Καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴ λεπτὴ διαφορὰ μεταξὺ Ἰωακεῖμ καὶ Ἄννης συνάγει κανεὶς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἅγιος Πέτρος δὲν ἀποκλίνει τῆς ὀρθόδοξης πίστεως, ἀλλὰ δέχεται τὴ φυσικὴ σύλληψη τῆς Θεοτόκου (ἀπὸ τὴν Ἄννα) καὶ τὴ φυσικὴ–βιολογικὴ πατρότητα τοῦ Ἰωακεῖμ ἐπ' αὐτῆς.

Ἡ στειρότητα τῆς Θεομήτορος σημαίνει μὴ δυνατότητα τεκνοποιίας, ἡ ὁποία, ὡς πρόβλημα, ἐπιλύεται μὲ θαυματουργικὸ γεγονός.

10. *Εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου*, σελ. 138⁷⁶. Ἡ Παρθένος Μαρία, ὡς πρὸς τὴ φύση τῆς, δὲν διαχωρίζεται ἀπὸ τοὺς προπάτορες, οἱ ὁποῖοι ἀπέτελεσαν τὸ πλαίσιο προετοιμασίας τῆς μητέρας τοῦ Κυρίου. Βλ. Χ. ΣΤΑΜΟΥ-ΛΗ, *ὁ.π.*, σ. 47.

11. *Ὁ.π.*, σ. 140¹¹³⁻¹¹⁵.

12. *Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν Ἄνναν*, σ. 32²²⁰⁻²²¹.

13. Γιὰ τὴ δεσπόζουσα μεταξὺ τῶν Ἁγίων θέση τῆς Θεοτόκου στὴν ἀνατολικὴ λειτουργικὴ παράδοση βλ. μεταξὺ ἄλλων Γ. ΦΙΛΙΑ, *Οἱ θεομητορικὲς ἐορτὲς στὴ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθήνα 2002, ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία, Χ. ΚΟΝΤΑΚΗ, *Ἡ διδασκαλία τῶν πατέρων περὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῆς ὀφειλομένης πρὸς αὐτὴν τιμῆς*, Θεσσαλονίκη 1999.

Τὸ αἶτημα τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννης βρίσκει ἀνταπόκριση καθὼς «ἤκουσεν [ὁ Θεός] ὁ τοῖς ἐν ἀληθείᾳ ἐπικαλουμένοις αὐτὸν καὶ ἔτι λαλοῦντων παρὼν καὶ λύσας τὰ δεσμὰ τῆς στειρώσεως οὐχ ἀπλῶς καὶ τῆς τυχούσης, ἀλλὰ τῆς ἰδίας μητρὸς μητέρα ποιεῖ»¹⁴. Ὁ ἐσωτερικὸς διάλογος ποὺ ἀναπτύσσεται στὸν λόγο *Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου*, εἶναι ἐνδεικτικὸς γιὰ τὴν τεκμηρίωση τῆς σπερματικῆς συλλήψεως. Στὴν ἐρώτηση «πῶς ἐν τοιούτῳ γήρα τοιαύτης παιδὸς γεννήτορες γενέσθαι κατηξιώθητε»¹⁵, ὁ ἱερὸς Πατὴρ σχολιάζει ὅτι τὸ «θεοχαρίτωτον ζεῦγος»¹⁶ εἰσακούστηκε ἀπὸ τὸν Θεό: «Ἦκουσεν ὁ εἰπών· Ἔτι λαλοῦντός σου πάρεμι» καὶ πιστοῦται δι' ἀγγέλου ἀγίου Αὐτοῦ, ὡς τὸ αἰτούμενον πάντως γενήσεται. Καὶ δὴ δέδωκε καρπὸν ἐν γήρα, καθάπερ ὄρῃς, ὡς τῷ Ἀβραάμ καὶ τῇ Σάρρα καὶ μετ' αὐτοὺς Ἄννη καὶ οἷς τισιν ἄλλοις τοιούτοις ἀκήκοας, διδάζας ἡμᾶς καὶ τὰ κατ' αὐτὴν διὰ πλείστων ὁράσεων»¹⁷. Ὅπως, παρατηρεῖ ὀξυδερκῶς ὁ Εὐδοκίμωφ, ὁ Θεὸς δὲν ἐνεργεῖ πάνω στὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ μέσα σ' αὐτόν, «μέσ' στὴν συνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἀγιότητος τῶν ὀρθοδόξων θεοπατόρων»¹⁸. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐνανθρώπιση ἐκφεύγει τῆς συνήθους ἐννοίας τοῦ θαύματος, ὡς ἔκτακτης ἐπέμβασης τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία καὶ ὡς ὑπέρβασης τῶν φυσικῶν νόμων. Εἶναι ὁ ἐγκαινιασμὸς τῆς καινῆς φύσης καὶ ἱστορίας¹⁹.

(συνεχίζεται)

14. *Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν Ἄνναν*, σσ. 120⁹⁹–122¹⁰¹.

15. *Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου*, σ. 156⁷⁸⁻⁷⁹.

16. *Ὁ.π.*, σ. 156⁸⁰.

17. *Ὁ.π.*, σ. 156⁹⁵⁻⁹⁹.

18. Π. ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ, *Ἡ Ὀρθοδοξία*, μτφρ. Ἀ. Μουρτζοπούλου, ἐκδ. Β. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη 1972, σ. 204.

19. Γ. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, «Ἡ Παρθένος Μαρία μητέρα τῆς καινῆς κτίσεως», στὰ *Πρακτικὰ Θεολογικοῦ Συνεδρίου εἰς τιμὴν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας (15-17 Νοεμβρίου 1989)*, Θεσσαλονίκη 1991, σσ. 269-277, ἐδῶ: 274.

ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΕΙΡΗΝΑΙΟ ΛΥΩΝΟΣ

Πρωτ. Βασιλείου Α. Γεωργοπούλου
Ἐπίκουρου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.

Ο ἅγιος Εἰρηναῖος Λυῶνος ἀνήκει στὶς κορυφαῖες πατερικὲς προσωπικότητες, ποὺ ἡ συμβολὴ τους στὴν προάσπιση τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως ὑπῆρξε καταλυτικὴ καὶ ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως τὸν σημαντικότερο θεολόγο τοῦ Β΄ αἰῶνα¹. Ὁ λόγος του εἶναι ἀκριβῆς, λαγαρὸς καὶ τεκμηριωμένος. Γι' αὐτό, ὅπως ὄλων τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, παραμένει διαχρονικὰ ἐπίκαιρος καὶ **ἀναντικατάστατος**.

Στὸ πλῆθος τῶν ἀντιαιρετικῶν ἔργων ποὺ συνέγραψε, σὺν τοῖς ἄλλοις, δείχνει νὰ ἔχει μιὰ βαθιὰ γνώση ὄχι μόνο τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν διαφόρων πρακτικῶν τῶν ποικιλόνυμων αἰρετικῶν τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς².

Στὰ ἔργα του μᾶς πληροφορεῖ γιὰ βασικὰ διαχρονικὰ γνωρίσματα τῆς πλάνης, ὡς δαιμονικῆς μεθόδευσης καὶ ἀπόπειρας νὰ πολεμήσει τὸ σωτηριολογικὸ ἔργο τοῦ Θεανθρώπου, ἀλλὰ κάνει καὶ καίριες ἐπισημάνσεις γιὰ πρακτικὲς καὶ μεθοδεύσεις τῶν αἰρετικῶν, σχετικὰ μὲ τὸ πῶς χρησιμοποιοῦν τὴν Ἁγία Γραφή.

Ἄς δοῦμε κάποιες, ἐνδεικτικὲς μὲν βásiμες δέ, ἐπισημάνσεις του.

ι. Ἡ πλάνη χρησιμοποιεῖ προσωπεῖο

Ἡ ἐπισημάνση αὐτὴ τοῦ ἁγίου Εἰρηναίου ἔχει ἀμάχητη ἀκρίβεια:

1. Βλ. Β. Altaner - Α. Stuiber, *Patrologie, Sonderausgabe*, 1993, σ. 110. W. Bienert, *Dogmengeschichte*, 1997, σ. 123.

2. Μὲ ἀφορμὴ αὐτὸ τὸ γεγονός ἔχει χαρακτηριστεῖ, μεταξύ τῶν ἄλλων, καὶ ὡς: «*der erste bewußte Schrifttheologe der christliche Kirche*». Βλ. C. Andresen - Α. M. Ritter (Hrsg), *Handbuch der Dogmen und Theologiegeschichte, Band 1, [2^η ἔκδ]*, 1999, σ. 92.

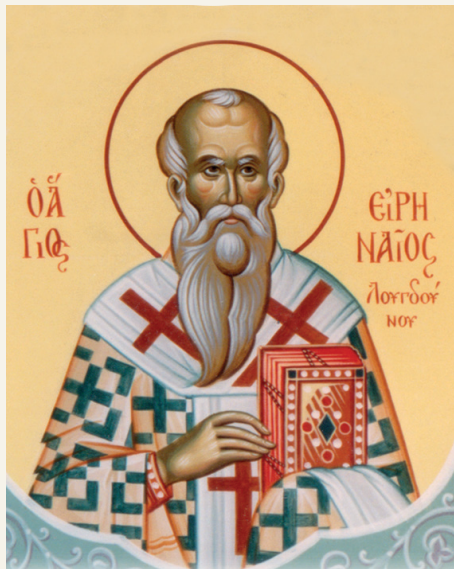
«Ἡ γὰρ πλάνη καθ' αὐτὴν μὲν οὐκ ἐπιδείκνυται, ἵνα μὴ γυμνωθεῖσα γένηται κατάφωρος· πιθανῶ δὲ περιβλήματι πανούργως κοσμουμένη, καὶ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀληθεστέραν ἑαυτὴν παρέχειν φαίνεσθαι διὰ τῆς ἔξωθεν φαντασίας τοῖς ἀπειροτέροις» (Ἐλεγχος, Α', 2).

ii. Χρήση κοινῆς ὀρολογίας μὲ διαφορετικὴ νοηματοδότηση

Εἶναι σύνηθες τὸ φαινόμενο στὸν χῶρο τῶν αἱρέσεων νὰ γίνεται χρῆση καὶ ἐπίκληση θεολογικῆς ὀρολογίας, ἡ ὁποία ὁμως νοηματοδοτεῖται μὲ διαφορετικὸ περιεχόμενο, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καί, πολλὰς φορές, καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴ νοηματικὴ τῆς συνάφεια. Αὐτὴ ἡ πρακτικὴ ἔχει ὡς συνέπεια, κατὰ τὸν ἱερό πατέρα, τό: «ὅμοια μὲν λαλοῦντας, ἀνόμοια δὲ φρονοῦντας» (Ἐλεγχος, Α', 2)³.

iii. Ἡ ἀνυπαρξία ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων ἐρμηνείας τῆς Ἀγ. Γραφῆς

Ἄντὶ ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων ἐρμηνείας τῆς Ἀγ. Γραφῆς, οἱ αἱρετικοὶ εἰσάγουν ἓνα εἶδος ὑποκειμενικῆς ἐρμηνευτικῆς αὐτάρκειας. Μὲ ἀφορμὴ αὐτὸ τὸ γεγονός, στὴ συνέχεια προβάλλουν ἐπὶ τῆς Ἀγ. Γραφῆς τὰ δικά τους νοσηρὰ νοήματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἅγ. Εἰρηναῖος, πολλὰκις, τὰ χαρακτηρίζει «πλάσμα», καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ παρουσιάσουν ὡς ἀγιογραφικὲς θέσεις. Ἀποτέλεσμα: «ῥαδιουργοῦντες τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ἐξηγηταὶ κακοὶ τῶν καλῶς εἰρημένων γινόμενοι» (Ἐλεγχος, Α', 2), «πατρατρέποντας τὰς ἐρμηνείας, καὶ ῥαδιουργοῦντες τὰς ἐξηγήσεις» (Ἐλεγχος, Α', III, 6).

3. Πρβλ. W. Bienert, *Dogmengeschichte*, ὅπ.π., σ. 124.

Ἐπιπλέον: «βιαζόμενοι τὰ καλῶς εἰρημένα, τοῖς κακῶς ἐπινενο-
ημένοις ὑπ' αὐτῶν» (Ἐλεγχος, Α', ΙΙΙ, 6), αὐτὸ ἔχει ὡς συνέπεια τὰ
λεγόμενά τους νὰ εἶναι: «ἀλλόκοτα καὶ ἀνάρμοστα τῇ ἀληθείᾳ» (Ἐλεγ-
χος, Α', 2).

Ποιὸ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐρμηνευτικῆς διαστροφῆς τῶν βι-
βλικῶν κειμένων σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ψευδαίσθηση ὅτι τὸ ὑποκει-
μενικὸ κακόδοξο φρόνημά τους εἶναι ἀγιογραφικὴ διδασκαλία; Ὁ ἄγ.
Εἰρηναῖος τὸ προσδιορίζει μὲ ἀκρίβεια, ποὺ θεμελιώνεται πάνω στὸν
ιστορικὸ ρεαλισμὸ: «Ἐτεροὶ δὲ δεινῶς τῷ πλάσματι αὐτῶν, καὶ δολίως
ἐφαρμόζοντες, αἰχμαλωτίζουν ἀπὸ τῆς ἀληθείας τοὺς μὴ ἐδραΐαν τὴν
πίσιν (...) διαφυλάσσοντας» (Ἐλεγχος, Α', ΙΙΙ, 6)⁴.

Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἀποδεικνύεται διαχρονικὰ ἐπίκαιρος. Δια-
βάζοντας, σήμερα, κάποιος στὰ διάφορα αἰρετικὰ ἔντυπα τὶς ὁμολο-
γίαις ἀνθρώπων καὶ τὴν περιγραφὴ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο προσηλυ-
τίστηκαν, διαπιστώνει, δυστυχῶς, μὲ θλίψη, ὅτι αὐτὰ ποὺ ἀναφέρει
γιὰ τὴν ἐποχὴ του ὁ ἄγ. Εἰρηναῖος ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἰσχύουν στὸ
ἀκέραιο καὶ σήμερα.

Ὁ ἱερὸς πατέρας γνωρίζοντας τὸν κίνδυνο νὰ παρασυρθοῦν οἱ
πιστοὶ ἀπὸ τὴν αἰρετικὴ τεχνολογία μὲ πρόφαση τὴν χρῆση καὶ τὴν
ἐπίκληση τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἐπανέρχεται στὸ θέμα, κάνοντας, ἐπιπλέον,
καίριες καὶ στοχευμένες παρατηρήσεις. Οἱ αἰρετικοί, λέγει: «ἵνα τὸ
πλάσμα αὐτῶν μὴ ἀμάρτυρον εἶναι δοκῇ· τὴν μὲν τάξιν καὶ τὸν εἰρμὸν
τῶν Γραφῶν ὑπερβαίνοντες, καί, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, λύνοντες τὰ μέλη τῆς
ἀληθείας· μεταφέρουσι καὶ μεταπλάττουσι, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου ποιοῦντες
ἐξαπατῶσι πολλοὺς, τῇ τῶν ἐφαρμοζομένων κυριακῶν λογίων κακο-
συνθέτῳ σοφίᾳ» (Ἐλεγχος, Α', VIII, 1).

v. Ἡ αἰρετικὴ μεθοδολογία καὶ διδασκαλία εἶναι ἀντίθετες στὴν ἐκκλησιαστικὴ διδαχὴ καὶ ἐμπειρία

Παρὰ τὴν ἀληθοφάνεια τῆς ὑποτιθέμενης ἀγιογραφικῆς προέ-
λευσῆς τους, αὐτὰ ποὺ διδάσκουν οἱ αἰρετικοί, λέγει ὁ ἱερὸς πατέρας:
«οὔτε προφήται ἐκήρυξαν, οὔτε ὁ Κύριος ἐδίδαξε, οὔτε ἀπόστολοι παρέ-

4. Πρβλ. J. N. D. Kelly, *Early Christian Doctrines*, [5^η ἔκδ.], 2003, σ. 38.

δωκαν» (Ἐλεγχος, Α΄, VIII, 1)⁵.

Τί ἀποτελοῦν ὅμως οἱ αἰρετικὲς θέσεις; Ἕνα κρᾶμα, θὰ λέγαμε, ἀλλόκοτο. Πῶς δημιουργεῖται αὐτὸ τὸ ἀλλόκοτο καὶ ἀληθοφανὲς κρᾶμα; Κατὰ τὸν ἅγ. Εἰρηναῖο ἀπὸ τὴν τακτικὴ τους, ποὺ συνίσταται στὸ ὅτι: «*ρήματα καὶ λέξεις καὶ παραβολὰς ὅθεν καὶ πόθεν ἀποσπῶντες, ἐφαρμόζουσιν βούλονται τοῖς μύθοις αὐτῶν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ*» (Ἐλεγχος, Α΄, VIII, 1) ἢ «*λέξεις καὶ ὀνόματα σποράδην κείμενα συλλέγοντες, μεταφέρουσι, καθὼς προειρήκαμεν, ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν*» (Ἐλεγχος, Α΄, IX, 1).

vi. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν αἰρετικῶν πρακτικῶν

Κάτι τὸ τραγικόν. Σύμφωνα μὲ τὸν ἱερὸ πατέρα: «*φρεναπατοῦσιν ἑαυτούς, ἐπηρεάζοντες τὰς Γραφάς, τὸ πλάσμα αὐτῶν ἐξ αὐτῶν συνιστάνειν πειρώμενοι*» (Ἐλεγχος, Α΄, IX, 1). Τί δείχνουν ὅσα, κυριολεκτικῶς δειγματοληπτικά, ἀπὸ τὴν θέσεις τοῦ ἅγ. Εἰρηναίου Λυῶνος ἐπισημάναμε; Τὴν ἀπάντηση τὴ δίνει ὁ ἴδιος ὁ ἱερὸς πατέρας: «*τὴν πανουργίαν τῆς μεθοδείας, καὶ τὴν πονηρίαν τῆς πλάνης*» (Ἐλεγχος, Α΄, IX, 1) τῶν αἰρέσεων σὲ σχέση μὲ τὴν Ἁγία Γραφή.

Στὶς πρακτικὲς τῶν σημερινῶν αἰρετικῶν κινήσεων σχετικὰ μὲ τὴν Ἁγία Γραφή ἔχει ἀλλάξει κάτι; Μετὰ λόγου γνώσεως καὶ μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα μποροῦμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὄχι.

5. Πρβλ. M. Fiedrowicz, *Theologie der Kirchenväter. Grundlagen frühchristlicher Glaubens - reflexion*, [2η ἐκδ.], 2010, σσ. 172 - 173.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΑΤΑΡΑΞΙΑ ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΗ ΑΠΑΘΕΙΑ

Πέτρου Παναγιωτόπουλου

Δρ. Θεολογίας - Φυσικού

Αρχισυντάκτη Ίστοσελίδας «Πεμπτούσια»

Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από ένταση. Οι αλλαγές διαδέχονται ή μία την άλλη και σε διάστημα πολλές φορές μικρότερο από μία δεκαετία, ή ανθρώπινη ζωή μεταβάλλεται δραστικά. Καινούρια προϊόντα εισέρχονται στο προσκήνιο, οι άνθρωποι αποκτούν νέες συνήθειες και οι νοοτροπίες της κοινωνίας μετατρέπονται. Κατά κανόνα, αυτό το όρμητικό σκηνικό διαδραματίζεται με επίκεντρο το αστικό περιβάλλον, που χαρακτηρίζεται από θόρυβο, πολυκοσμία, πληθωρικότητα λόγου, ταχεία έναλλαγή εικόνων και άγχώδεις ρυθμούς διαβίωσης.

Η ανθρώπινη υπόσταση επηρεάζεται έντονα από τις συνθήκες στις οποίες αναπτύσσεται - και για τους περισσότερους ανθρώπους ο σύγχρονος τρόπος ζωής δεν είναι υποφερτός. Πολλές ασθένειες σήμερα θεωρείται ότι συνδέονται με την καινοφανή αυτή ένταση. Σχεδόν κάθε κάτοικος ενός μεγάλου αστικού κέντρου επιζητά την ήσυχία και ονειρεύεται μία ζωή δίπλα στη φύση (μολονότι ελάχιστοι τολμούν ένα τέτοιο βήμα και κάποιοι το πραγματοποιούν μόνο σε διακοπές και Σαββατοκύριακα). Το αρχαίο φιλοσοφικό αίτημα της αναζήτησης της αταραξίας και της γαλήνης επανέρχεται έπιτακτικά. Δεν είναι λίγοι στο δυτικό κόσμο εκείνοι που αναζητούν το ιδεώδες της ψυχικής άναπαυσης σε μορφές ανατολικής θρησκευτικότητας.

Λέγοντας αταραξία, εννοούμε την ψυχική γαλήνη και ήρεμία. Υποδηλώνεται όμως παράλληλα και ο έλεγχος του συναισθήματος ή η άποστασιοποίησή του από τις περιστάσεις που το γέννησαν. Σε πολλά φιλοσοφικά συστήματα ή αταραξία συνιστά έναν έπιθυμητό αλλά και έφικτο στόχο. Ειδικά στην αρχαιοελληνική φιλοσοφική παράδοση

αποτελεί μιὰ πρόταση ἐξασφάλισης τῆς εὐτυχίας, εἰδικὰ σὲ περιπτώσεις πού οἱ συνθήκες εἶναι ἀντίξοες.

Ἦδη ὁ Ἀριστοτέλης κατέτασε τὴν ἀταραξία στὶς ἰδιότητες τοῦ ἐνάρετου ἀνθρώπου¹. Ὅμως τὸ ἰδεῶδες τῆς προβλήθηκε κυρίως ἀπὸ

τοὺς Ἐπικούρειους, τοὺς Σκεπτικούς καὶ τοὺς Στωικούς, πού εἰσηγήθηκαν τὴν ἀπελευθέρωση τῆς ψυχῆς ἀπὸ κάθε τι πού μπορεῖ νὰ τὴν ἀνησυχήσει, νὰ τὴν ἐνοχλήσει ἢ νὰ τὴν ταλαιπωρήσει. Ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια, οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ προσπάθησαν ἐπίμονα καὶ συστηματικὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὴ σημασία τῆς ἀταραξίας γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ.

Γιὰ τὸν Ἐπίκουρο (341-270 π.Χ.), οἱ πηγές τῆς ψυχικῆς ταραχῆς εἶναι ὁ πόνος καὶ ὁ φόβος τῶν θεῶν καὶ τοῦ θανάτου. Ὁ πόνος προέρχεται ἀπὸ τὶς κατὰ κίνηση ἡδονές, δηλαδὴ αὐτὲς πού συνδέονται μὲ ψυχικὴ ἔνταση καὶ πάθος. Ἄν ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐπιλέξει τὶς καταστηματικὲς ἡδονές, πού συνδέονται μὲ τὴν ἡρεμία, θὰ ἐπιτύχει τὴν ἀταραξία καὶ μέσῳ αὐτῆς τὴν εὐδαιμονία. Ὁ φόβος τῶν θεῶν μπορεῖ νὰ ὑπερβαθεῖ μὲ τὴ μελέτη τῆς φύσης, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ πείσει τὸν νοῦ πὼς οἱ θεοὶ εἶναι ἀρκετὰ ἀπόμακροι γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Τέλος, ὁ φόβος τοῦ θανάτου καταπολεμεῖται μὲ τὴν ἀπόρριψη τῆς μεταθανάτιας ζωῆς καὶ τὴ θεώρηση τῆς ἀναχώρησης ἀπὸ τὴ ζωὴ ὡς μίας διαδικασίας ἀποσύνθεσης τῆς ψυχῆς στὰ συστατικὰ τῆς μέρη. Ὁ Ἐπίκουρος εἶχε ἐπηρεαστεῖ ἀπὸ τὸν Δημόκριτο (περ. 460-περ. 370 π.Χ.), γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ ὑψιστὸ ἰδεῶδες τῆς εὐθυμίας ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἀταραξία καὶ τὴν ἁρμονία.

1. Βλ. *Ἠθικὰ Νικομάχεια* 1117α, 19· 1125β, 34.

Ὁ Πύρρων ὁ Ἡλεῖος (360-270 π.Χ.), στὸ πλαίσιο τῆς ἀμφισβήτησής του γιὰ τὴ βεβαιότητα τῆς πραγματικότητας καὶ τὴ δυνατότητα τῆς γνώσης, δίδασκε πὼς ἡ ἐπίτευξη τῆς ψυχικῆς γαλήνης συντελοῦσε στὴν ἀντιμετώπιση τῶν δυσκολιῶν τῆς ζωῆς. Οἱ μαθητὲς καὶ διάδοχοί του στὸ ρεῦμα τοῦ Σκεπτικισμοῦ Τίμων ὁ Φλειάσιος (320-230 π.Χ.) καὶ Σέξτος Ἐμπειρικός (περ. 160-210 μ.Χ.) πρότειναν τὴν ἐπίτευξη τῆς ἀταραξίας μέσω τῆς ἐποχῆς (δηλαδὴ τῆς ἀποστασιοποίησης ἀπὸ τὴν ἀπόφανση, ἀπὸ τὸ ρ. ἐπέχω) ἢ ἰσοδύναμα τῆς ἀφασίας (δηλαδὴ τῆς μὴ ἀπόφανσης). Οἱ Σκεπτικοὶ ἀλλὰ καὶ οἱ Ἐπικούρειοι θεωροῦσαν τὴν ἀταραξία ὡς τὸ σκοπὸ (τέλος) τῆς ζωῆς.

Γιὰ τοὺς φιλοσόφους τῆς Στοᾶς, τὸ ἰδεῶδες τῆς ἀταραξίας ἐπιτυγχάνεται μέσω τῆς ἀπάθειας. Μὲ αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἀπελευθερώνεται ἀπὸ τὰ πάθη καὶ φτάνει στὴν πολυπόθητη εὐδαιμονία.

Ἡ ἀταραξία ὡς στάση προβάλλεται καὶ στὴν ἀνατολικὴ σκέψη, τόσο στὴν ἰνδουιστικὴ παράδοση τῶν Βραχμάνων, ὅσο καὶ στὸ βουδιστικὸ νιρβάνα ἢ στὸ wuwei τοῦ Ταοῖσμοῦ (ἀλλὰ καὶ στὶς διδασκαλίες τοῦ Zhuangzi ἢ Chuang-Tzu, 369-298 π.Χ.), σὲ τμήματα τῆς ἀραβικῆς καὶ τῆς ἰσλαμικῆς πνευματικότητας, εἴτε γενικότερα ὡς στοιχεῖο τῆς ἀνατολικῆς παράδοσης. Ὑποστηρίζεται, μάλιστα, ὅτι ὁ Πύρρων ἀνέπτυξε τὶς ιδέες του ὕστερα ἀπὸ γνωριμία μὲ τὴν ἰνδικὴ σκέψη.

Ὁ ὄρος ἐπανῆλθε ἀργότερα στὴ φιλοσοφικὴ καὶ τὴν ἠθικὴ σκέψη τῶν Γάλλων φιλοσόφων Montaigne (1533-1592) καὶ P. Gassendi (1592-1655). Ὁ πιστὸς Γάλλος μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος B. Pascal (1623-1662) προσπάθησε νὰ στρέψει τὶς ἠθικὲς διαστάσεις τοῦ ἀναβιούμενου τότε σκεπτικισμοῦ ἀπὸ τὴν ἀταραξία καὶ τὴν ἐποχὴ πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς χριστιανικῆς ταπείνωσης. Γιὰ τὸν Γερμανὸ φιλόσοφο J.W.v. Goethe (1749-1832), ἡ ἀταραξία συνιστᾶ μία ἄμυνα ἀπέναντι στὸν πόνο ποὺ γεννοῦν τὰ συναισθήματα.

Γιὰ τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία, ὑφίστανται πολλὰ κοινὰ σημεῖα μὲ αὐτὲς τὶς προσεγγίσεις, ἀλλὰ ἡ προοπτικὴ εἶναι ἐμφανῶς διαφορετικὴ. Στὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Χριστὸς ἐπιτιμᾷ ὄσους ἔχουν ταραχὴ μέσα τους². Ἐπιπλέον ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴ στὸ σκοτισμὸ καὶ τὴν ἀνα-

2. Βλ. *Λκ.* 24, 38. *Ἰω.* 14, 1.

στάτωση που μπορεί να φέρει στην ανθρώπινη ψυχή ή μέριμα για τα καθημερινά πράγματα, προτάσσοντας ταυτόχρονα τη Βασιλεία των Ουρανών ως το μοναδικό μέλημα που θα πρέπει να έχει ο άνθρωπος³. Το πνεύμα αυτό σε συνδυασμό με την προβολή των χριστιανικών ἀρετῶν τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐγκαρτέρησης κ.λπ., συγκλίνει σαφῶς με τὸ περιεχόμενο τῆς ἀταραξίας τῆς ἐθνικῆς φιλοσοφίας.

Ὅρισμένοι Πατέρες, μάλιστα, κάνουν λόγο για τὴ σημασία τῆς ἀταραξίας (Ίουστίνος μάρτυς, ὄσιος Θαλάσσιος). Ὁ Ἰσαὰκ ὁ Σύρος κάνει λόγο για τὴν ἀνάγκη διαφύλαξης καὶ περιφρούρησής της⁴. Περισσότερο συγγενὲς με τὴν ἔννοια τῆς ἀταραξίας, πάντως, εἶναι τὸ ἀσκητικὸ ἰδεῶδες τῆς ἀπάθειας, ἐννοούμενο ὡς ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὴ διάνοια καὶ τὸ συναίσθημα, που ὀδηγεῖ στὴ μυστικὴ ἐμπειρία τῆς θεᾶς τοῦ Θεοῦ. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια, ἡ ἀπάθεια θὰ πρέπει νὰ ἐννοηθεῖ κυρίως ὡς καταπολέμηση τῶν παθῶν, καὶ ὄχι σὰν ἀπραξία, καθὼς σὲ αὐτὴ τὴν περίπτωση διόλου δὲν ἀποδίδεται τὸ περιεχόμενο καὶ τὸ νόημα τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. Μὲ τὴν ἐπίδιωξη τῆς ἀπάθειας δὲν ὑποτιμᾶται κάποιο μέρος τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης, ἀλλὰ προτάσσεται ὁ ἀναπροσανατολισμὸς της στὴν κατὰ Θεὸν ζωὴ. Ὅλες οἱ ἀνθρώπινες δυνάμεις θεωροῦνται καλές, ἐὰν συντείνουν στὴν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἀπάθεια, λοιπόν, δὲν σημαίνει παραίτηση ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἢ φυγὴ ἀπὸ τὶς δυσκολίες τοῦ κόσμου. Εἶναι μία θετικὴ στάση πρὸς τὴ ζωὴ. Οὐσιαστικὰ ἀποτελεῖ θεία δωρεά, στὴν ἀπόκτηση καὶ διατήρηση τῆς ὁποίας συνεργεῖ ἡ τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν καὶ ἡ ἄσκηση τοῦ πιστοῦ. Μὲ αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ ὀδηγεῖται στὴν ἐν Χριστῷ ἀπλότητα καὶ δὲν ἀποζητᾶ τὴν κατεξουσίαση τῶν συνανθρώπων.

Ἡ ἀπόσταση τῆς φιλοσοφικῆς ἀταραξίας ἀπὸ τὴν ἡσυχαστικὴ ἀπάθεια εἶναι ἀνάλογη τῆς διαφορᾶς τοῦ διαλογισμοῦ ἀπὸ τὴν προ-

3. Βλ. *Μθ.* 6, 25-30.

4. «Μὴ πλησιάσης εἰς τοὺς φιλονείκους ἀνθρώπους, ὅπως μὴ ἀναγκασθῆς νὰ ἐξέλθῃς καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλήνης καὶ ἀταραξίας τοῦ νοός σου». Βλ. *ΙΣΑΑΚ ΣΥΡΟΥ, Ἀσκητικά, Λόγος Ε΄, Περὶ τοῦ ἀπομακρύνεσθαι ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐξ ὅλων, ὅσα θολώνουσι καὶ σκοτίζουσι τὸν νοῦν*, σ. 39.

σευχή. Για την ακρίβεια, ή κατάσταση τῆς προσευχῆς θυμίζει ἕνα ἠλεκτροφόρο καλώδιο: Τίποτε δὲν προδίδει ἐξωτερικὰ τὴν τεράστια ἔνταση πού ρέει στὸ ἐσωτερικό του. Ἀντίστοιχα, ὁ κατὰ χάριν ἀπαθὴς ἄνθρωπος φαινομενικὰ δείχνει ἤρεμος, ἀλλὰ ἐσωτερικὰ βιώνει τὴν ἔνταση τῆς ἀποφυγῆς τῶν παθῶν. Βρίσκεται σὲ μία διαρκῆ ἐγρήγορση γιὰ νὰ πολεμήσει τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς καὶ στὶς φλέβες του ρέει ἡ αἰώνια ζωῆ⁵. Ἡ προσδοκία τῆς σωτηρίας καθιστᾷ τὴν ἀπάθεια μία κατάσταση δυναμική, ἀλλότρια τῆς ἀδιαφορίας γιὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ἄν λάβουμε δὲ ὑπόψη ὅτι ὁ ἅγ. Ἰωάννης τῆς Κλίμακας ταυτίζει τὴν ἀπάθεια μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ θεία υἰοθεσία, ἀντιλαμβανόμαστε τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ὀφείλουμε νὰ τὴν ἐπιζητοῦμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Prandi, Julie, 1993, «*Dare to be happy!*»: *A Study of Goethe's Ethics*, Lanham: University Press of America.
- Maia Neto, Jose, 1995, *The Christianization of Pyrrhonism: Scepticism and Faith in Pascal, Kierkegaard, and Shestov*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Warren, James, 2002, *Epicurus and Democritean Ethics: An Archaeology of Ataraxia*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Μαντζαρίδης, Γεώργιος, 2003, *Χριστιανική Ἠθική*, τόμ. II, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
- Πελεγρίνης, Θεοδόσης (ἐπιμ.), 2009, *Λεξικὸ τῆς Φιλοσοφίας*, Ἀθήνα: Ἑλληνικὰ Γράμματα.
- Rappe, Guido, 2009, «Intercultural Philosophy: Ancient Greek and Chinese Thought from a Cross-cultural Perspective», στὸ Hans Lenk (ed.), *Comparative and Intercultural Philosophy: Proceedings of the IIP Conference (Entretiens)*, Seoul 2008, Berlin: LIT.
- Ἀρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), ³2014, *Οἰκοδομῶντας τὸν Ναὸ τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ στοὺς ἀδελφούς μας*, τόμ. Α' -Γ', Ἔσσεξ Ἀγγλίας: I.M. Τιμίου Προδρόμου.

5. Βλ. Ἀρχιμ. Σωφρονίου (Σαχάρωφ), ³2014, *Οἰκοδομῶντας τὸν Ναὸ τοῦ Θεοῦ μέσα μας καὶ στοὺς ἀδελφούς μας*, τόμ. Β', Ἔσσεξ Ἀγγλίας: I.M. Τιμίου Προδρόμου, σσ. 41-42· 72-73· 145.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΙΣΤΕΩΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Γεωργίου Κουννούσιη
Δρ. Κοινωνιολογίας - Θεολόγου

Οι ραγδαίες αλλαγές στον σύγχρονο πολιτισμό, απόρροια κυρίως της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, επηρέασαν τη σκέψη πολλών ξένων κοινωνικών και πολιτικών αναλυτών. Ήδη η εποχή μας χαρακτηρίζεται με τον όρο *Ρευστή νεωτερικότητα*, σε αντίθεση με τον όρο *Υστερη νεωτερικότητα*, που κυριαρχούσε στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα, λόγω ακριβώς της ρευστότητας που διέπει την κοινωνία, τον πολιτισμό και εν τέλει την ίδια μας τη ζωή¹. Μετά την οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις που είχε αυτή σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης ζωής, πολλοί επιστήμονες πλέον μιλούν και γράφουν, για επαναπροσδιορισμό και επαναξιολόγηση των στόχων, των αξιών και των επιτευγμάτων της προόδου που θα πρέπει να χαρακτηρίζουν την ανθρώπινη ιστορία από 'δω και μπρός.

Αυτό που κυρίως χάθηκε στον σύγχρονο κόσμο είναι οι άγαστές ανθρώπινες σχέσεις και κυρίως το ενδιαφέρον για τον συνάνθρωπο, ιδίως αυτόν που βρίσκεται σε ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση. Οι ιδιαίτερες συνθήκες που υπάρχουν στις μέρες μας, γίνονται το εφιαλτήριο-τουλάχιστον στους θεωρητικούς αυτού του κόσμου- για τη διατύπωση μιάς πιά ανθρώπινης κοινωνικής και πολιτικής πρότασης. Για τον λόγο αυτό τίθεται το ζήτημα ότι στη σύγχρονη εποχή είναι πλέον απαραίτητο να τονιστεί ή σπουδαιότητα της κοινωνικής διάστασης και ή αναγκαιότητα των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων². Όλα αυτά, όμως,

1. G. DAVIE, *Κοινωνιολογία της θρησκείας*, (πρόλ. Ι. Πέτρου- μφρ. Ε. Λίλιου – Ν. Παπαγεωργίου – επιστ. έπιμ. Ν. Παπαγεωργίου), Κριτική, Αθήνα 2010, σσ. 147-177. ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΣΙΡΩΝΗ, *Ο Καταναλωτισμός στη σύγχρονη κοινωνία. Τομές στο έργο του Z. Bauman*, Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2013, σσ. 51-65.

2. Ι. ΠΕΤΡΟΥ, *Θρησκεία & Κοινωνία. Κοινωνιολογική ανάλυση των σχέσε-*

προϋποθέτουν την αποδοχή τῆς *Ἀνθρώπινης Ἀξίας* καὶ *Ἐλευθερίας*. Ἀκριβῶς δίπλα σ' αὐτὲς τοποθετοῦνται οἱ ἀρχές τῆς *Κοινωνικῆς Δικαιοσύνης*, τῆς *Ἠθικῆς Εὐθύνης*, τῆς *Κοινωνικῆς Μαρτυρίας* καὶ τῆς *Ἀλληλεγγύης*³.

Σὲ μᾶς ὅμως, τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανούς, οἱ ἀρχές καὶ οἱ ἀξίες τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, ἔτσι ὅπως διατυπώνονται ἀπὸ τοὺς διανοούμενους καὶ τοὺς πανεπιστημιακοὺς τοῦ δυτικοῦ κόσμου, ἀκούγονται γνωστές. Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴ βιωματικὴ καὶ ὑπαρξιακὴ θρησκευτικότητα τῆς ὀρθόδοξης παράδοσης καὶ κληρονομίας, ἡ ὁποία ὑπάρχει καταγεγραμμένη στὰ Εὐαγγέλια, στὰ κείμενα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὰ λειτουργικά μας κείμενα⁴. Δυστυχῶς, ὅμως, αὐτὸν τὸν μεγάλο θησαυρὸ τῶν κειμένων τῆς Ὁρθοδοξίας, λόγω διαφορῶν παραγόντων καὶ καταστάσεων, οἱ πλεῖστοι πιστοὶ -καὶ ἀρκετοὶ δυστυχῶς ἱερεῖς καὶ θεολόγοι- δὲν τὸν γνωρίζουν ἢ δὲν τὸν ἔχουν διδαχθεῖ. Καθῆκον, λοιπόν, τῆς θεσμικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ἱεραποστολὴ τῶν ἰδίων τῆς τῶν τέκνων, σὲ ποικίλα ἐπίπεδα καὶ δράσεις, ἐπειδὴ ἐλλοχεύει ὁ κίνδυνος τῆς παντελοῦς ἀδιαφορίας τῶν μελῶν

ων θρησκείας καὶ κοινωνίας στὴ σύγχρονη πραγματικότητα, Μπαρμπουνάκη, Θεσσαλονίκη 2012, σσ. 155-199.

3. Z. BAUMAN, *Παράπλευρες ἀπώλειες. Κοινωνικὲς ἀνισότητες στὴν ἐποχὴ τῆς παγκοσμιοποίησης*, (μτφρ. Ε. Παπαδέλλη – ἐπιστ. ἐπιμ. Θ. Παπαδέλλης), Ἐκδόσεις τοῦ Εἰκοστοῦ Πρώτου, Ἀθήνα 2012, σσ. 119-120: «*Ἡ πρόταση τοῦ Bauman συνοψίζεται σ' αὐτὸ πὸν ὁ ἴδιος ἀποκαλεῖ "ἠθικὴ τῆς εὐθύνης": εἶναι τὸ εἶδος τῆς εὐθύνης πὸν ἀναδύεται μέσα στὸν καθένα μας καὶ τὸ ὁποῖο σιωπηρά, ἀλλὰ ἔντονα, ἐπικαλοῦμαστε στὴ θέα καὶ μόνο ἑνὸς "Ἄλλου" πὸν χρειάζεται βοήθεια, φροντίδα καὶ ἀγάπη. Ἡ πρόταση αὐτὴ ἐμπερικλείει ἐκφράσεις ἐνεργοῦ φροντίδας, ὅπως ἡ προσφορὰ χρόνου, συμπόνιας, συμπάθειας, κατανόησης, φροντίδας καὶ ἀγάπης ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς συνανθρώπους τους. Οἱ ἐκφράσεις αὐτὲς ἀπαιτοῦν ἕνα εἶδος αὐτοθυσίας, τὸ ὁποῖο εἶναι δεῖγμα ἀνειλημμένης εὐθύνης, στὴν περίπτωση πὸν κάποιος δὲν ἀναλαμβάνει, δὲν μπορεῖ νὰ ἀναλάβει ἢ δὲν θὰ ἀναλάμβανε τὴν εὐθύνη».*

4. Γιὰ ἕνα τέτοιο σύγχρονο πολιτισμὸ ἀπὸ μέρους τῆς Ὁρθόδοξης χριστιανικῆς θεολογίας, βλ. ΧΡ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, *Ἔρως καὶ Θάνατος. Δοκιμὴ γιὰ ἕναν πολιτισμὸ τῆς σάρκωσης*, Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2009, σσ. 315-363. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Ἡ γυναικα τοῦ Ἀὐτ καὶ ἡ σύγχρονη θεολογία*, Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2008, σσ. 212-226.

της⁵, ὥστε τελικὰ νὰ παρασυρθοῦν, εἴτε οἰκειοθελῶς εἴτε ἀνεπίγνωστα, σὲ παραθρησκευτικὲς ομάδες ἢ ἀκόμη καὶ σὲ ἄλλες θρησκευεῖες, ὅπως πολὺ πιθανὸν στὸ Ἴσλάμ⁶.

Ἐπομένως, ἡ ἐμβάθυνση στὶς πηγὲς τῆς ὀρθόδοξης θεολογίας, θὰ στερεώσῃ τὴν πίστη τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ δώσει καρποὺς περαιτέρω ἐπεξεργασίας τῆς σκέψεως τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ ἀρχὲς τῆς σύγχρονης ἐποχῆς εἶναι ἤδη καταγεγραμμένες στὸ 25^ο κεφάλαιο τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, στὴν περιφημὴ παραβολὴ τῆς Κρίσεως ποὺ μᾶς παρέδωσε ὁ ἴδιος ὁ Χριστός⁷. Σύμφωνα μὲ τὴν παραβολὴ αὐτή⁸, οἱ ἄνθρωποι θὰ διαχωριστοῦν ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐκπλήρωση ἢ μὴ τῶν ἑξὶ ἔργων ἐλεημοσύνης. Ὁ ἐλεήμων γιὰ τὸν Χριστὸ ἀποτελεῖ

5. Π. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ, *Μετανεωτερικότητα καὶ Ἐκκλησία. Ἡ πρόκληση τῆς Ὀρθοδοξίας*, Ἀκρίτας, Αθήνα 2002, σσ. 29-48. Θ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, *Ἡ Ἐκκλησία γίνεται ὅταν ἀνοίγεται. Ἡ ἱεραποστολὴ ὡς ἐλπίδα καὶ ὡς ἐφιάλτης*, Ἐν πλῶ, Αθήνα 2008, σσ. 73-91.

6. Ι. ΠΕΤΡΟΥ, *Χριστιανισμὸς καὶ κοινωνία, κοινωνιολογικὴ ἀνάλυση τῶν σχέσεων τοῦ χριστιανισμοῦ μὲ τὴν κοινωνία καὶ τὸν πολιτισμὸ*, ἐκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 206.

7. *Μθ.* 25, 31-46: «...τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. **ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καὶ σνηγάγετέ με, γυμνός, καὶ περιεβλάτετέ με, ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἦλθετε πρὸς με...**», ἐδῶ στ. 34-37 (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι δική μου).

8. Ἡ παραβολὴ αὐτὴ κατέχει κεντρικὴ θέση στὴν κοινωνικὴ διδασκαλία τῶν Καππαδοκῶν Πατέρων τοῦ 4^{ου} μ. Χ. αἰώνα. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης τὴ χρησιμοποιεῖ εἴκοσι τρεῖς (23) φορές, ὁ Μ. Βασίλειος σαράντα ὄχτω (48) καὶ ὁ Γρηγόριος Θεολόγος ἐννιά (9). Αναφέρεται ἀπὸ τὴν SUSAN HOLMAN, “The Hungry Body: Famine, Poverty and Identity in Basil’s Hom. 8”, *Journal of Early Christian Studies* 7, (1999), p. 349. Ἐπίσης, ἡ παραβολὴ τῆς Κρίσεως χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο λίγα χρόνια ἀργότερα γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὴν πρακτικὴ τῆς ἐλεημοσύνης, βλ. Rudolf Brändle, “This Sweetest Passage. Matthew 25:31-46 and Assistance to the Poor in the Homilies of John Chrysostom”, in: *Wealth and Poverty in Early Church and Society*, (ed. Susan Holman), Holy Cross Greek Orthodox School of Theology, Massachusetts USA 2008, pp. 127-139.

πηγή τῆς ἀγάπης, τόσο πρὸς τὸν Θεό, ὅσο καὶ τοὺς ἀνθρώπους⁹. Ἡ σταυροειδῆς κοινωνικότητα τῆς Ὁρθόδοξης χριστιανικῆς παραδόσεως κατέχει ἐπομένως, κεντρικὴ θέση ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἐκφορὰ τῆς πίστεως ὡς μαρτυρίας στὴν κοινωνία καὶ τὸν πολιτισμὸ καθ’ ὅλη τὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ κόσμου¹⁰.

Ἡ ἀληθινὴ μετοχὴ στὴ ζωὴ καὶ στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ τὴν κατάκτηση τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἀξιῶν πού πρεσβεύει ὁ ἴδιος ὁ Τριαδικὸς Θεός. Σύμφωνα μὲ τὴν Πατερικὴ διδασκαλία, ὁ δρόμος αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴ μαρτυρία τῆς πίστεως, ἢ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴν ὀρθὴ πορεία, τὴν ἀποτελεσματικότητα, τὴ σωστὴ λειτουργία καὶ προπαντὸς τὴν ἐνότητα τῶν πιστῶν στὰ πλαίσια τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόσμου ὁλόκληρου¹¹. «Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ μαρτυρία γίνεται λειτουργία καὶ διακονία καὶ οἰκοδομεῖ τὴν Ἐκκλησία. Δημιουργεῖ κοινωνία “ἐν Χριστῶ” καὶ “εἰς Χριστόν” μὲ τὴν ἐνεργὸ πάντοτε παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»¹². Ἡ μαρτυρία, ἐπομένως, ἔχει θεωρητικὸ καὶ πρακτικὸ χαρακτήρα, δηλαδή ἡ μαρτυρία γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὴ πρέπει πάντοτε νὰ ἐπαληθεύεται καὶ νὰ ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ ἀνάλογα ἔργα¹³. Ἡ πρακτικὴ πλευρὰ τῆς μαρτυρίας ταυτίζεται μὲ τὴ διακονία, δηλαδή τὴν προσφορὰ ὑπηρεσιῶν πρὸς τοὺς πάσχοντες συνανθρώπους, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀνάληψη κοινωνικῆς εὐθύνης γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν κοινωνικῶν προβλη-

9. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς* 8, PG 44, 1292D-1293B.

10. ΧΡ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ, *Κάλλος τὸ Ἅγιον. Προλεγόμενα στὴ φιλόκαλη αἰσθητικὴ τῆς Ὁρθοδοξίας*, Ἀκρίτας, Ἀθήνα 2004, σσ. 249-266.

11. Γ. ΚΟΥΝΝΟΥΣΙΗ, *Ἄνθρωπος καὶ Κοινωνία στὸ ἔργο τοῦ Γρηγορίου Νύσσης*, (δ.δ.), Θεσσαλονίκη 2013, σσ. 75-94.

12. Ι. ΓΑΛΑΝΗ, «Μαρτυρία καὶ διακονία στὴ σκέψη καὶ τὴ ζωὴ τῶν Πατέρων», στό: *Βιβλικὲς ἐρμηνευτικὲς καὶ θεολογικὲς μελέτες*, ἐκδ. Πουρναρῆ, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 244.

13. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Κατ’ Ἐνόμιον, Λόγος Α’*, PG 45, 296B: «Τοῦτον γάρ ἐστι λόγῳ τε τὰ καλὰ διηγῆσασθαι καὶ ἔργῳ δεῖξαι τὴν μαρτυρίαν τῶν λόγων καὶ ἀμφοτέρα δι’ ἀλλήλων πιστώσασθαι, τὴν τε μνήμην ἀπὸ τῶν φαινομένων καὶ τὰ πράγματα διὰ τῶν λεγομένων». Πρβλ. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Ἐρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν*, PG 30, 552B: «Μὴ πρόσεχε τῷ πλήθει τῶν ὀνομαζομένων θεοσεβῶν ἕπει πολλοῖς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὀλίγοις δὲ ἡ τῶν ἔργων μαρτυρία βεβαιοῖ τὴν προσηγορίαν».

μάτων¹⁴. Γι' αυτό και «ή κοινωνική εϋθύνη προϋποθέτει διανθρώπινες σχέσεις, εϋρυνση τῆς συνείδησης καὶ διάθεση ἐξόδου ἀπὸ τὸ ναρκισσιστικὸ ἀτομισμό»¹⁵.

Συνεπῶς, μέσα ἀπὸ τὴν κοινὴ πίστη τῆς Ἐκκλησίας, κατακτῶνται ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς οἱ ἀρετές, οἱ ὁποῖες μεταδίδονται ὡς ἀξίες¹⁶. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἡ ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν καὶ παράλληλα ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὰ πάθη κατορθώνεται μόνο μετὰ τὴν προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τὴν ἔκφραση τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ αὐτεξουσίου του¹⁷. Ἔτσι, «ἡ βίωση τῆς δικαιοσύνης καὶ κάθε ἄλλης ἀρετῆς δὲν ἀποτελεῖ ἀπλὴ παραδοχὴ ὀρισμένων κοινωνικῶν ἐπιταγῶν γιὰ τὴ διασφάλιση τῆς κοινωνικῆς εϋρυθμίας, ἀλλὰ ἐσωτερικὴ προσέγγιση τοῦ τρόπου ἐξαγιασμοῦ καὶ ἐξευγενισμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, πρᾶγμα ποὺ ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιὰ ὁποιοσδήποτε κοινωνικὲς ἢ πολιτιστικὲς πρωτοβουλίες»¹⁸.

Ἡ ἔννοια τοῦ προσώπου, σύμφωνα μετὰ τὴν σύνολη πατερικὴ διδασκαλία, νοεῖται διαρκῶς στὴν προοπτικὴ τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, γιὰτὶ κινεῖται γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸν "ἄλλο" στὸ πρόσωπο τοῦ πλησίον καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἡ κίνηση αὐτὴ ἀποκαλύπτει μέσα της τὴν ὕπαρξη κοινωνικοῦ δυναμισμοῦ. «Κοινωνικὸς δυναμισμὸς εἶναι μία πνευματικὴ λειτουργία, ποὺ θεολογικὰ ἀνάγεται στὸ "κατ' εἰκόνα" καὶ ἀποτελεῖ βασικὸ στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης προσωπικότητος. Εἶναι μία δυναμικὴ κίνηση ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας ποὺ σπάζει τὸ φράγμα τοῦ ἀτομικοῦ ἀπομονωτισμοῦ καὶ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπο στὴ σφαῖρα τοῦ διαλόγου, στὴ

14. Ὁ Χρ. Τσιρώνης προτείνει ὅπως ὁ ὅρος «ἐλεημοσύνη» ἀντικατασταθεῖ στὴ σύγχρονη ἐποχὴ ἀπὸ τὸν ὅρο «διακονία». Περισσότερα βλ. «Διακονία: ἀπὸ τίς πρῶτες χριστιανικὲς κοινότητες ὡς τὸ Βυζάντιο», στὸ: *Ἱστορία τῆς Ὀρθοδοξίας, Ἀπὸ τὴν ἐδραίωση μέχρι τὴ διαίρεση (313-1054 μ.Χ.)*, τ. 2^{ος}, ROAD, χ.χ., σσ. 564-601.

15. π. Β. ΚΑΛΛΙΑΚΜΑΝΗ, *Ἐθελοντισμὸς καὶ κοινωνικὴ εϋθύνη*, ἐκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 85.

16. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν* 8, PG 44, 741B-744B.

17. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Περὶ τί τὸ χριστιανῶν ὄνομα ἢ ἐπάγγελμα*, PG 46, 248C.

18. Β. ΓΙΟΥΛΤΣΗ, «Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη ὡς ἀρετές-ἀξίες», στὸ: *Ἀξίες καὶ Πολιτισμὸς. Ἀφιέρωμα στὸν καθηγητὴ Εὐάγγελο Θεοδώρου*, Τήνος, Ἀθήνα 1991, σ. 86.

διάσταση τοῦ κοινωνικοῦ. Εἶναι ἡ κίνηση ποῦ σέ ὀρίζοντια διάσταση διαλόγου μὲ τὸν πλησίον ἐκφράζει τὴν κοινωνικότητα, ἐνῶ σέ κατακόρυφη διάσταση διαλόγου μὲ τὸν Θεὸ ἀποκαλύπτει τὴν πνευματικότητα»¹⁹. Συνεπῶς, ἡ ἔξοδος στὴν περιοχὴ τοῦ κοινωνικοῦ δὲν πρέπει νὰ λειτουργεῖ μονοδιάστατα. Μία τέτοια ἔξοδος πρέπει νὰ τροφοδοτεῖται ἀπὸ τὴν κατακόρυφη ἀναφορά, ἡ ὁποία θὰ δίνει τὶς ἀληθινὲς διαστάσεις καὶ τὸ αὐθεντικὸ βίωμα καὶ θὰ ὀδηγεῖ στὴ διακονία ὄλων τῶν ἀνθρώπων, εἴτε εἶναι ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας εἴτε ἐκτός²⁰.

Ἡ σωστὴ μαρτυρία τῶν χριστιανῶν ἔξω στὴν κοινωνία θὰ πρέπει, ἐπομένως, νὰ ἀνταποκρίνεται στὴν ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Γρηγόριος Νύσσης, βλέποντας ὅτι οἱ πράξεις τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἀνταποκρίνονταν πρὸς τὴ χριστιανικὴ πίστη ἀναγκάζεται νὰ συγγράψει ἓνα βιβλίο γιὰ νὰ τοὺς ὑπενθυμίσει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιβεβαιώνεται συνεχῶς ἡ ταυτότητά τους ὡς χριστιανῶν μὲ τὶς πράξεις τους, γιὰτὶ ἀλλιῶς θὰ ἀποδεικνύεται ἡ ὀνομασία τους ψευδώνυμη. Καταλήγοντας ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, διαβεβαιώνει ὅτι: «ἂν κάποιος ψάξει καὶ βρεῖ τὸν ἀληθινὸ σκοπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ, τότε δὲν θὰ θέλει νὰ εἶναι μόνον ὅ,τι δηλώνει τὸ ὄνομα αὐτό, ἀλλὰ θὰ τὸ ἐφαρμόζει καὶ στὴν πράξη»²¹. Οἱ Χριστιανοί, συνεπῶς, θὰ πρέπει νὰ δροῦν στὸν κόσμον τοῦτο, ὡς ἡ «μικρὰ ζύμη» ὅπου «ὄλον τὸ φύραμα ζυμοί», σύμφωνα καὶ μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου²². Κοινωνικό, ἐπομένως, τὸ μήνυμα τοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ γενικότερα: ὁ δρόμος πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ τὴν ἀγιότητα περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία τοῦ πάσχοντα συνανθρώπου, μέσα ἀπὸ τὴν εὐθύνη γιὰ τὸν διπλανὸ ἢ καλύτερα γιὰ τὸν ἄγνωστο ποῦ θὰ γίνῃ πλησίον, μέσα ἀπὸ τὸ γενικότερο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν κοινωνία καὶ τὴν καθημερινότητα, γιὰτὶ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν μελῶν της εἶναι ἡ αἴδια μεταμόρφωση τοῦ κόσμου τούτου σὲ ἐρχόμενη Βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

19. Β. ΓΙΟΥΛΤΣΗ, *Ἡ “ἄλλη” θέαση τοῦ κοινωνικοῦ*, ἐκδ. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2005, σσ. 97-98.

20. Β. ΓΙΟΥΛΤΣΗ, *Ἡ “ἄλλη” θέαση τοῦ κοινωνικοῦ*, ὁ.π., σ. 111.

21. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Περὶ τί το χριστιανῶν ὄνομα ἢ ἐπάγγελμα*, PG 46, 240C· *ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, Περὶ τελειότητος*, PG 46, 252B.

22. *Α΄ Κορ.* 5, 6-7· *Γαλ.* 5, 9.

ΟΙ ΜΝΗΜΟΝΕΥΟΜΕΝΕΣ ΣΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Βασιλείου Δ. Τζέρπου,
Δρ. Θεολογίας

(β' μέρος)

Η θέση της τῆς προσέδιδε μεγάλη στρατηγική και ἔμπορική σημασία. Τὴν πόλη διαπερνοῦσαν δύο μεγάλοι ἔμπορικοὶ δρόμοι τῆς ἐποχῆς, ποὺ συνέδεαν τὴν περιοχή τῆς Συρίας καὶ τῆς Βόρειας Μεσοποταμίας μὲ τὰ μεγάλα λιμάνια τῆς Παλαιστίνης, τὴν Καισάρεια καὶ τὴν Ἀκκώ, καθὼς καὶ μὲ τὴν χώρα τῆς Αἰγύπτου¹. Πρόκειται γιὰ τὴν Via Maris (ὁδὸς τῆς θαλάσσης), ποὺ συνέδεε τὴν Αἴγυπτο μὲ τὴν περιοχή τῆς Συρίας, καὶ ποὺ διακλαδιζόταν νοτίως τῆς λίμνης, περνώντας κατὰ μῆκος τῆς δυτικῆς καὶ ἀνατολικῆς ἀκτῆς, καταλήγοντας στὴν πόλη τῆς Δαμασκού.² Ἡ ἀναμφισβήτητα μεγάλῃς ἔμπορικῆς σημασίας πόλη μαρτυρεῖται ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστὲς νὰ διαθέτει, ὅπως σύντομα ἔχουμε προαναφέρει, καὶ “τελωνεῖο”, ποὺ ὑπηρετεῖτο ἀπὸ τοὺς “τελώνες” καὶ “λευῖτες”³. Ἡ ἀποστολή τους ἦταν νὰ ἐλέγχουν καὶ νὰ φορολογοῦν τὰ διερχόμενα ἔμπορικὰ καραβάνια, ποὺ προόριζαν τὰ προϊόντα τους γιὰ τὶς ἀγορὲς τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας⁴. Ὡς φορολογικὰ γραφεῖα, τὰ τελωνεῖα ἦταν ἐπίσης ἐπιφορτισμένα ἀπὸ τὴν Ρωμαϊκὴ διοίκηση καὶ γιὰ τὴν συλλογὴ

1. Ὁπ.π.

2. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, μν. ἔργ., ὑπ. 7, σ. 463. ΗΛ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, *Περίγραμμα Φυσικῆς Γεωγραφίας τῆς Βιβλικῆς Παλαιστίνης*, σσ. 26-27. Πρβλ. Λ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ, μν. ἔργ., σ. 892. S. LOFFREDA, Capernaum, σ. 292.

3. *Μθ.* 9, 9-10. *Μρ.* 2, 14-15. *Ακ.* 5, 27-30.

4. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, μν. ἔργ., σ. 463.

φόρων, πού προορίζονταν ὄχι μόνο γιὰ τὰ ταμεῖα τῆς Ρώμης, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὰ τῆς Τετραρχίας⁵. Πέρα ἀπ' αὐτό, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη τὴν θέση τῆς πόλης στὰ σύνορα τῶν δύο Τετραρχιῶν, τοῦ Ἡρώδη Ἀντίπα καὶ τοῦ Φιλίππου, τὸ τοπικὸ “τελωνεῖο” θὰ πρέπει νὰ εἶχε καὶ τὸν χαρακτῆρα διοδίων⁶.

Ὁ κομβικὸς χαρακτῆρας τῆς πόλης τῆς Καπερναοῦμ, σηματοδοτεῖται καὶ ἀπὸ τὴν παρουσία μίας μικρῆς στρατιωτικῆς δύναμης. Ἐπικεφαλῆς τῆς ἦταν ἑκατόνταρχος, πού μνημονεύεται καὶ στὶς εὐαγγελικὲς διηγήσεις⁷. Ἄν καὶ ὁ ὄρος αὐτὸς εἶναι ἀρκετὰ γενικὸς, φαίνεται πὼς στὴν πόλη ὑπῆρχε μία κοόρτη τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, ἡ ὁποία εἶτε εἶχε ἐπιβληθεῖ, εἶτε “χορηγηθεῖ” στὸν Ἡρώδη Ἀντίπα⁸. Ἡ μονιμότητα τῆς ἐν λόγω δύναμης στὴν περιοχὴ, μπορεῖ νὰ στηριχθεῖ καὶ στὸ γεγονὸς τῆς εὐνοϊκῆς ἔναντι τοῦ πληθυσμοῦ διάθεσης τοῦ ἑκατόνταρχου, πού μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν Λουκᾶ, ὥστε νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴν ἀνοικοδόμησι τῆς τοπικῆς συναγωγῆς⁹. Ἀναμφισβήτητα, πρόκειται γιὰ ἓναν ρωμαῖο πολίτη, μὲ καταγωγή ἀπὸ τὶς ἀνατολικὲς ἐπαρχίες τῆς αὐτοκρατορίας, εὐνοϊκὰ διακεείμενο πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμό, γεγονὸς πού γιὰ τὸν C. Saulnier παραπέμπει στὸν ἑκατόνταρχο Κορνήλιο τῶν Πράξεων (Πράξ. 10)¹⁰. Ἡ ἐκεῖ παραμονὴ τοῦ μικροῦ αὐτοῦ στρατεύματος σημαίνει ὅτι στὴν Καπερναοῦμ ὑπῆρχαν καὶ εἰδικὰ κτήρια γιὰ τὴν παραμονὴ τῶν στρατιωτῶν¹¹, πολυτελεῖς κατοικίες γιὰ τὸν Ρωμαῖο ἑκατόνταρχο καὶ τὸν βασιλικὸ ἀξιωματοῦχο, ἀλλὰ καὶ ἀγορά, λουτρὰ κ.λπ.¹²

Ἡ σημασία τῆς Καπερναοῦμ γιὰ τὸν σύγχρονο θεολόγο ἐρευνητὴ δὲν ἔχει μόνο ἱστορικὴ, πολιτικὴ καὶ γεωγραφικὴ σημασία. Ἡ Καπερ-

5. C. SAULNIER, *La Galilée au temps de Jesus, Le Monde de la Bible*, Bayard-Presses, Paris 1985, σ. 12.

6. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, μν. ἔργ., σ. 464. C. SAULNIER, ὅπ.π.

7. *Μθ.* 8, 5-13. *Ακ.* 7, 1-10. *Ιω.* 4, 46-53.

8. C. SAULNIER, ὅπ.π.

9. *Ακ.* 7, 5: «ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ὀκοδόμησεν ἡμῖν».

10. C. SAULNIER, μν. ἔργ., σ. 12.

11. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, μν. ἔργ., σ. 473.

12. Ὅπ.π.

ναούμ, ὅπως ἤδη ἔχουμε προαναφέρει, ἀπετέλεσε ἕνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα σημεῖα δράσης τοῦ Ἰησοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Γαλιλαίας¹³. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὴν Καινὴ Διαθήκη μνημονεύεται δεκαῆξι φορές¹⁴, ἐνῶ ὑπονοεῖται σὲ ἀρκετὲς ἀκόμα περιπτώσεις¹⁵. Ἐκεῖ κατέφυγε μετὰ τὴν ἐκδίωξή Του ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ καὶ ἐκεῖ ἄρχισε νὰ διδάσκει δημόσια στὴν συναγωγὴ¹⁶. Στὴν Καπερναοὺμ ἐπέστρεψε μετὰ ἀπὸ κάθε περιοδεία Του¹⁷, ἐνῶ ἐκεῖ τελειώνει καὶ ἡ δημόσια καὶ ἱεραποστολικὴ Του δράση στὴν Γαλιλαία¹⁸. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι στὴν πόλη αὐτὴ κατοικοῦσαν μόνιμα δύο ἀπὸ τοὺς μαθητὲς Του, οἱ Πέτρος καὶ Ἀνδρέας.

Τὰ περιστατικὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ συνδέονται μὲ τὴν πόλη τῆς Καπερναοῦμ, εἶναι πολλὰ. Ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς θεράπευσε τὸν δοῦλο τοῦ ἑκατόνταρχου¹⁹, τὴν πεθερὰ τοῦ Πέτρου²⁰, τὸν παραλυτικὸ²¹, τὸν γιὸ τοῦ ἀξιωματοῦχου τοῦ βασιλιά²², τὸν δαιμονιζόμενον στὴν συναγωγὴ²³. Πολλὰ ὅμως γεγονότα, γιὰ τὰ ὁποῖα οἱ Εὐαγγελιστὲς δὲν μαρτυροῦν τὸν ἀκριβῆ τόπο πραγματοποίησής τους, ἔχουμε βάσιμες πληροφορίες ὅτι διεξήχθησαν στὴν Καπερναοῦμ²⁴. Πρόκειται γιὰ τὴν κλήση τοῦ Λευί²⁵, τὰ θαύματα καὶ τὶς θεραπείες τῶν προερχομένων ἀπὸ τὶς περιοχὲς τῆς Ἰουδαίας, τῆς Ἰδουμαίας, τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς περιοχῆς

13. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, μν. ἔργ., σσ. 459 καὶ 470. Σ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗ, μν. ἔργ., σ. 32.

14. *Μθ.* 4, 13. 8, 5. 11, 23. 17, 24. *Μρ.* 1, 21. 2, 1. 9, 33. *Ακ.* 4, 23. 31. 7, 1. 10, 15. *Ιω.* 2, 12. 4, 46. 6, 17. 24. 59.

15. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, μν. ἔργ., ὑποσημ. 1, σ. 459.

16. *Μρ.* 1, 14-15. 21. *Ακ.* 4, 15. 31. *Μθ.* 4, 13.

17. *Μθ.* 9, 1-6. *Μρ.* 2, 1-12. 9, 33. *Ακ.* 5, 17-28.

18. *Μρ.* 10, 1 κ. ἐξ.

19. *Μθ.* 8, 5-13. *Ακ.* 7, 1-10.

20. *Μθ.* 8, 14. *Μρ.* 1, 29-31.

21. *Μθ.* 9, 1-8. *Μρ.* 2, 1-12. *Ακ.* 5, 17-26.

22. *Ιω.* 4, 43-54.

23. *Μρ.* 1, 23-28.

24. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, μν. ἔργ., σ. 471.

25. *Μθ.* 9, 9-13. *Μρ.* 2, 13-17. *Ακ.* 5, 27-32.

του Ἰορδάνη²⁶, τὴν διδασκαλία βάσει τῶν γνωστῶν μας παραβολῶν²⁷, τὴν θεραπεία τῆς αἰμορροῦσης γυναίκα καὶ τὴν ἀνάσταση τῆς κόρης τοῦ Ἰαείρου²⁸ καὶ τέλος, τὴν ὁμιλία Του γὰρ τὸν “ἄρτο ζωῆς”²⁹.

Κατὰ τὴν παραμονή Του στὴν πόλη τῆς Καπερναοῦμ, ὁ Ἰησοῦς δὲν περιορίζε τὴν δράση Του στὰ στενὰ ὄρια τῆς πόλεως. Ἀντίθετα, πολλὰ γεγονότα διαδραματίστηκαν στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τῆς λίμνης. Ἡ ἐμπορικὴ σημασία τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ πλούσια σὲ ἀλιεύματα λίμνη καθιστοῦσαν τὴν περιοχὴ ιδιαίτερα πολυπληθῆ, λόγος ποῦ ἐπαίξε ἴσως σημαντικὸ ρόλο στὴν ἀπόφαση τοῦ Ἰησοῦ νὰ ἔλθει νὰ κατοικήσει στὴν Καπερναοῦμ³⁰. Δὲν εἶναι ἄλλωστε τυχαῖο ὅτι στὰ περὶχωρα τῆς πόλης ἔλαβε χώρα ἡ “ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία”³¹, τὴν ὁποία ἄκουσαν “ὄχλοι πολλοί”.

γ. Ἡ εὐρύτερη περιοχὴ τῆς λίμνης τῆς Γεννησαρέτ καὶ οἱ πόλεις τῆς

Στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τῆς Καπερναοῦμ βρίσκονταν ἐπίσης καὶ ἄλλες μεγάλες πόλεις, ὅπως ἡ Βηθσαϊδὰ καὶ ἡ Χοραζίν, ποῦ μαζί μὲ τὴν Καπερναοῦμ σχηματίζουν τὸ λεγόμενο “εὐαγγελικὸ τρίγωνο”³², ἀλλὰ καὶ τὰ Μάγδαλα, τὰ Γέργεσα κ.λπ. Οἱ πόλεις αὐτὲς βρίσκονταν σὲ μικρὴ ἢ μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ τὴν Καπερναοῦμ, κοντὰ ἢ κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς λίμνης καὶ ἦταν εὐκόλα προσβάσιμες. Ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ στὶς γειτονικὲς παραλίες, ὁ Ἰησοῦς κήρυττε τὸ Εὐαγγέλιό Του. Κάποιες ἀπὸ τίς πόλεις αὐτὲς δὲν ἀνῆκαν, ἢ πιθανὸν νὰ μὴν ἀνῆκαν, στὴν τότε διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Γαλιλαίας, ἀλλὰ ἀναφέρονται ἐδῶ ἐπειδὴ βρίσκονται στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τοῦ γεωγραφικοῦ διαμερίσματος τῆς Γαλιλαίας, καὶ μάλιστα στὶς ὄχθες τῆς λίμνης τῆς Γεννησαρέτ, ἡ ὁποία ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη καὶ ὡς «θάλασσα τῆς Γαλιλαίας»³³. Ἰ. Βηθσαϊδὰ (τόπος ἀλιείας).

26. *Μρ.* 3, 7-12. *Ακ.* 6, 17-19.

27. *Μθ.* 13, 1-31. *Μρ.* 4, 1-34. *Ακ.* 8, 4-18.

28. *Μθ.* 9, 18-26. *Μρ.* 5, 21. *Ακ.* 8, 40-56.

29. *Ιω.* 6, 41-58.

30. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, *ὄπ.π.*

31. *Μθ.* 5, 1 κ. ἐξ. *Ακ.* 6, 20-49.

32. Ν. ΟΛΥΜΠΙΟΥ, *ὄπ.π.*

33. *Ιω.* 6, 1.

Ἡ Βηθσαϊδὰ μνημονεύεται ἀρκετὲς φορές στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν ἐκεῖ δράση τοῦ Ἰησοῦ.³⁴ Ἡ ἀκριβὴς θέση τῆς εἶναι προβληματική. Γνωρίζουμε ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου ὅτι ὁ Ἰησοῦς «ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν»³⁵. Πρόκειται, ἐπομένως, γὰρ περιοχὴ στὶς ἀκτὲς τῆς λίμνης Γεννησαρέτ.

Τὸ τόσο σημαντικὸ αὐτὸ στοιχεῖο γὰρ τὴν τοπογραφία τῆς Γαλιλαίας τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ, μᾶς ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ Βηθσαϊδὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης δὲν θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸ χωριὸ ἐκεῖνο, στὴν θέση τοῦ ὁποίου, σύμφωνα μὲ τὸν Ἰώσηπο, κτίσθηκε ἀργότερα ἀπὸ τὸν Τετράρχη Φίλιππο πρὸς τιμὴν τῆς κόρης Αὐγουστου ἢ πόλις Ἰουλιάς³⁶. Ἡ θέση τῆς πόλης τῆς Ἰουλιάδος βρίσκεται στὴν ἀνατολικὴ ὄχθη τῆς λίμνης, στὴν περιοχὴ τῆς Γαυλωνίτιδος³⁷, κοντὰ στὸ σημεῖο ποῦ ὁ Ἰορδάνης συναντᾶται μὲ τὴν λίμνη τῆς Γεννησαρέτ³⁸. Τὸ σημεῖο εἰσόδου τοῦ Ἰορδάνη στὴν λίμνη ὁ Ἰώσηπος τὸ τοποθετεῖ στὴν περιοχὴ πίσω ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Ἰουλιάδος³⁹. Ἐπομένως, θὰ πρέπει νὰ τοποθετήσουμε τὴν Βηθσαϊδὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης στὴν ἴδια περιοχὴ, ποῦ ὁ Ἰώσηπος τοποθετεῖ τὴν Ἰουλιάδα. Ἐνισχυτικὸ πρὸς τὴν γεωγραφικὴ ταύτιση τῆς πόλης τῆς Ἰουλιάδος μὲ τὴν Βηθσαϊδὰ τῶν Εὐαγγελίων ἀποτελεῖ καὶ ἡ παρακαίμενη εὐφορὴ πεδιάδα τῆς el-Bataiha⁴⁰, “ὁ ἔρημος τόπος” τῶν *Εὐαγγελίων*⁴¹, στὰ ἀνατολικά τοῦ Ἰορδάνη, ποῦ ἐπιβεβαιώνει τὴν ὑπαρξὴ τοῦ “*χλωροῦ χόρτου*”, ἐπάνω στὸν ὁποῖο ἐκάθισε ὁ ὄχλος⁴².

Τὸ χωριὸ *Μρ.* 6,45 («... ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν») προκάλεσε

34. *Μθ.* 11, 21. *Μρ.* 6, 45. 8, 22. *Λκ.* 9, 10. 10, 13. *Ἰω.* 1, 44. 12, 21.

35. *Μρ.* 6, 45.

36. ΙΩΣΗΠΟΥ, *Ιουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία*, XVIII.ii.1.

37. ΙΩΣΗΠΟΥ, *Ιουδαϊκὸς Πόλεμος*, II.ix.1.

38. ΙΩΣΗΠΟΥ, *Ιουδαϊκὸς Πόλεμος*, III.x.7.

39. Ὅπ.π.

40. G.A. SMITH, *The Historical Geography of the Holy Land*, Collins, σ. 296.

41. *Μθ.* 14, 13. *Μρ.* 6, 32. *Λκ.* 9, 12.

42. *Μθ.* 14, 19. *Μρ.* 6, 39. Πρβλ. G.A. SMITH, ὅπ.π.

μεγάλη σύγχυση στους σύγχρονους έρευνητές. Είναι γνωστό ότι τὰ σύνορα τῆς Γαλιλαίας πρὸς ἀνατολάς, σύμφωνα μὲ τὸν Ἰώσηπο, ὀριοθετοῦσε ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη⁴³. Γιὰ πολλοὺς, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὴν μαρτυρία τοῦ Ἰωάννη, πού κάνει λόγο γιὰ “*Βηθσαιῶν τῆς Γαλιλαίας*”⁴⁴, τὸ χωρίο αὐτὸ ἀπετέλεσε τὴν μαρτυρία ὑπαρξῆς καὶ μίας ἄλλης Βηθσαιῶν, αὐτὴν τὴν φορὰ στὴν δυτικὴ ὄχθη τῆς λίμνης⁴⁵. Ὁ G. A. Smith ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξὴ μίας δεύτερης ὁμώνυμης πόλης, θεωρῶντας ὅτι στὴν διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Γαλιλαίας ἀνῆκε καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς λίμνης⁴⁶, ἐνῶ ὁ M. Avi-Yonah προσπαθῶντας νὰ δώσει μίαν λύση στὸ συγκεκριμένο πρόβλημα, ἀναφέρει ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ ἀποδεχτοῦμε τὴν γεωγραφικὴ ἀκρίβεια τῆς μαρτυρίας αὐτῆς τοῦ Ἰωάννη, καθ’ ὅσον ἡ ἴδια περίπου ἐκτίμηση μαρτυρεῖται καὶ στὴν *Γεωγραφία* τοῦ Πτολεμαίου (V.16.4)⁴⁷.

Τὰ πράγματα ὅμως δὲν εἶναι τόσο ἀπλά. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ περιουσία, τὴν ὁποία σήμερα δεχόμεστε ὡς τὴν θέση τῆς Ἰουλιάδος, δὲν ταιριάζει ἀπόλυτα μὲ τὶς περιγραφὲς τοῦ Ἰωσήπου. Ἡ διαφορὰ ἐγκοινοῦται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ σήμερα ἀναγνωρισμένος χῶρος τῆς πόλης αὐτῆς ἀπέχει περίπου 2,5 χλμ ἀπὸ τὸ σημεῖο εἰσόδου τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη στὴν λίμνη τῆς Γεννησαρέτ. Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωσήπου, ὅτι τὸ σημεῖο αὐτὸ βρισκόταν μετὰ τὴν πόλη τῆς Ἰουλιάδος, δημιουργεῖ ἐκ νέου μίαν σύγχυση ἐφ’ ὅσον ἡ μαρτυρία τοῦ Λουκᾶ, δέχεται τὴν Βηθσαιῶν, καὶ ἀργότερα Ἰουλιάδα, ὡς μίαν παραλιακὴ πόλη. Τὰ δεδομένα αὐτά, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, ὀδήγησαν τοὺς ἐρευνητὲς στὴν ἀποδοχὴ μίας λύσης, πού ἤθελε μίαν διπλὴ τοποθεσία τῆς Βηθσαιῶν-Ἰουλιάδος.

Ἀνατολικά τοῦ Ἰορδάνη καὶ σὲ μίαν ἀπόσταση 2 μιλίων ἀπὸ τὴν

43. M. AVI-YONAH, Beth-Seida, *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, vol. I, Abingdon Press, σ. 397.

44. *Ἰω.* 12, 21.

45. Βλ. Σ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗ, μν. ἔργ., σ. 32. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, μν. ἔργ., λῆμ. Βηθσαιῶν, σ. 206.

46. G.A. SMITH, μν. ἔργ., σ. 297.

47. M. AVI-YONAH, *ὄπ.π.* Πρβλ. G.A. SMITH, μν. ἔργ., ὑποσημ. 2, σ. 297.

λίμνη, βρίσκεται ένας λόφος με ύψόμετρο 25 περίπου μέτρων⁴⁸, τὸ et-Tell. Ἡ περιοχή αὐτὴ χαρακτηρίζεται γιὰ τὸν στρατηγικὸ τῆς χαρακτηριστῆρα⁴⁹. Ἐκεῖ, κατὰ τὴν διάρκεια ἀρχαιολογικῶν ἔρευνῶν βρέθηκαν ὄστρακα τῆς βυζαντινῆς καὶ ἀραβικῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀκόμα τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου. Τὰ ρωμαϊκὰ εὐρήματα εἶναι ὅμοια μὲ αὐτὰ τῆς Καπερναούμ⁵⁰. Ἡ σημασία τῶν εὐρημάτων αὐτῶν εἶναι τεράστια, καθ' ὅσον ἐπιβεβαιώνουν τὴν παρουσία πληθυσμοῦ στὴν περιοχή. Ἔτσι, ἡ θέση τῆς περιοχῆς σὲ σχέση μὲ τὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη, ἀλλὰ καὶ τὸ πέρασμα τῶν μεγάλων ὀδικῶν ἀξόνων κοντὰ ἀπὸ τὸ et-Tell καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἐρευνητῶν, λόγω ἔλλειψης πληροφοριῶν ἀπὸ τὶς σωζόμενες πηγὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, νὰ ταυτίσουν τὴν περιοχή μὲ κάποια ἄλλη πόλη, μᾶς ὀδηγοῦν στὸ συμπέρασμα νὰ ἀποδεχτοῦμε τὴν περιοχή αὐτὴ ὡς τὴν ἀκριβῆ θέση τῆς πόλης τῆς Ἰουλιάδος⁵¹. Τί γίνεται ὅμως μὲ τὴν πληροφορία τοῦ Λουκᾶ, ποὺ θέλει τὴν Βηθσαϊδὰ μία παραλιακὴ πόλη;

Ἐδῶ γίνεται κατανοητὴ ἡ θεωρία περὶ τῆς διπλῆς τοποθεσίας τῆς Βηθσαϊδᾶ-Ἰουλιάδος. Πάνω στὴν ἀκτὴ τῆς λίμνης τῆς Γεννησαρέτ, στὴν τοποθεσία el-Aradj βρέθηκαν σπάνια ὄστρακα τῆς ρωμαϊκῆς περιόδου. Ἡ τοποθεσία αὐτὴ ταιριάζει μὲ τὴν παραλιακὴ θέση, ποὺ μαρτυρεῖ τὸ Εὐαγγέλιο, βρίσκεται δὲ κοντὰ στὸν Ἰορδάνη. Στὸ el-Aradj οἱ σύγχρονοι ἐρευνητὲς δέχονται τὴν θέση τοῦ οἰκισμοῦ τῶν ψαράδων τῆς Βηθσαϊδᾶ⁵².

Σχετικὰ μὲ τὸ el-Aradj, ἄξια ἀναφορᾶς εἶναι ἡ ἄποψη («ὕποθεση»), ὅπως ὁ ἴδιος τὴν χαρακτηρίζει) τοῦ Β. Pixner⁵³. Ὁ ἐρευνητῆς αὐτός, ἐπικαλούμενος ἀπόψεις γεωλόγων, δέχεται τὴν παρακείμενη

48. J.-F. BAUDOZ, Bethsaida, ἐν *Le Monde de la Bible*, Bayard-Press (Paris 1985), σ. 30.

49. Ὁπ.π.

50. Ὁπ.π.

51. Ὁπ.π. Πρβλ. Μ. AVI-YONAH, Beth-seida, σ. 397. F.-M. ABEL, *Géographie de la Palestine*, σ. 280.

52. Μ. AVI-YONAH, Beth-seida, σ. 397. F.-M. ABEL, μν. ἔργ., σ. 280.

53. Β. PIXNER, Une hypothèse au sujet d' el-Aradj, ἐν *Le Monde de la Bible*, Bayard-Press (Paris 1985), σ. 31.

στὰ ἀνατολικά τοῦ el-Aradj λιμνοθάλασσα (lagune) τοῦ es-Saki ὡς τὴν τότε κοίτη τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη. Τὸ στόμιο αὐτὸ ἔφθανε μέχρι τὸ et-Tell, γεγονός πὸ ἐπιβεβαιώνει τὴν πληροφορία τοῦ Ἰωσήπου, ὅτι στὴν Ἰουλιάδα ἀποβιβάζονταν στρατεύματα πὸ μεταφέρθηκαν μὲ καράβια ἀπὸ τὴν Ταριχαία⁵⁴. Ἡ διέλευση τοῦ ποταμοῦ ἀπὸ τὸ es-Saki, θὰ φανέρονε ἐπίσης καὶ τὴν πεδιάδα δυτικὰ τοῦ Ἰορδάνη, γιὰ τὴν ὁποία ἐπίσης μιλάει ὁ Ἰώσηπος. Τέλος, ἐξηγεῖ ἐκεῖνο ἀπὸ τὸ ὁποῖο ξεκινήσαμε· πόσες πόλεις ἢ χωριά μὲ τὸ ὄνομα Βηθσαιδὰ ὑπῆχαν τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ στὴν περιοχὴ; Ἄν τὸ es-Saki ἦταν ὄντως ἡ τότε κοίτη τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνη, τότε ἡ πόλη τῆς Βηθσαιδὰ-Ἰουλιάδος θὰ βρισκόταν ἀπὸ τὴν δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐπομένως θὰ ἀνῆκε στὴν περιοχὴ τῆς Γαλιλαίας. Ἔτσι θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ κατανοητὴ ἡ μαρτυρία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου γιὰ τὴν «*Βηθσαιδὰ τῆς Γαλιλαίας*»⁵⁵ καὶ ἀποδεκτὴ ἡ ἀκρίβειά της, ὅπως καὶ αὐτὴ τοῦ γεωγράφου Πτολεμαίου⁵⁶.

Ἡ Βηθσαιδὰ (τόπος ἀλειίας⁵⁷) τῆς Γαλιλαίας ἦταν σύμφωνα μὲ τὶς εὐαγγελικὲς διηγήσεις ἡ πόλη, ἀπ' ὅπου κατάγονταν οἱ Ἀπόστολοι Φίλιππος, Ἀνδρέας καὶ Πέτρος⁵⁸, μολοντί οἱ δύο τελευταῖοι ἔμεναν στὴν πόλη τῆς Καπερναούμ⁵⁹. Τὴν πόλη ἐπισκεπτόταν συχνὰ ὁ Ἰησοῦς⁶⁰. Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ κάτοικοι τῆς Βηθσαιδὰ δὲν ἀποδέχτηκαν τὸ κήρυγμά Του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δεχθεῖ, ὅπως καὶ ἡ πόλη τῆς Χοραζίν, τὸν ὄνειδισμό τοῦ Κυρίου: «*οὐαί σοι Βηθσαιδὰ*»⁶¹.

(συνεχίζεται)

54. ΙΩΣΗΠΟΥ, *Βίος*, 74, 407.

55. *Ιω.* 12, 21.

56. Τὴν ἀκρίβεια τῶν μαρτυριῶν αὐτῶν ἀμφισβήτησε ὁ Μ. AVI-YONAH, Beth-seida, σ. 397.

57. Ὅπ.π., καὶ J.-F.BAUDOZ, Bethsaida, *Le Monde de la Bible*, Bayard Presse (Paris 1985), σ. 29.

58. *Ιω.* 1, 44-45.

59. *Μθ.* 8, 14.

60. *Μθ.* 11, 21. *Μρ.* 6, 45. 8, 22.

61. *Μθ.* 11, 21. *Ιω.* 10, 13.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Ο “ΑΓΙΟΣ” ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ*

Όλυμπίας Μητσιάδου
Φιλολόγου

«Όπου και να σᾶς βρίσκει τὸ κακό, ἀδελφοί, ὅπου και να θολώνει ὁ νοῦς σας μνημονεύετε Διονύσιο Σολωμὸ καὶ μνημονεύετε Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη».

Όδυσσέας Ἐλύτης, *«Τὸ Ἄξιον Ἐστί»*.

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης (4 Μαρτίου 1851 - 3 Ἰανουαρίου 1911), *«ἡ κορυφὴ τῶν κορυφῶν»* κατὰ τὸν Κ. Π. Καβάφη, ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους Ἑλληνες λογοτέχνες καὶ εἶναι γνωστὸς καὶ ὡς *«ὁ ἅγιος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων»*. Ἐγραψε κυρίως διηγήματα, τὰ ὁποῖα κατέχουν περίοπτη θέση στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ

Σὲ ἓνα σύντομο αὐτοβιογραφικὸ σημείωμα γράφει ὁ ἴδιος ὁ Παπαδιαμάντης: *«Ἐγεννήθην ἐν Σκιάθῳ, τῇ 4 Μαρτίου 1851. Ἐβγήκα ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον εἰς τὰ 1863, ἀλλὰ μόνον τῷ 1867 ἐστάλην εἰς*

* Γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ παρόντος χρησιμοποιήθηκαν τὰ ἐξῆς: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ, *Ἄπαντα, τόμ. Α΄-Ε΄*, ἐπιμ.-κριτικὴ ἔκδοση Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, ἔκδ. Δόμος, Ἀθήνα 1981-1988. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, *Διηγήματα Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη*, Βιβλίο Ἐκπαιδευτικοῦ, Ἔρευνα – Συγγραφή, Ἀγάθη Ἐρωτοκρίτου (Φιλολόγος), ΛΕΥΚΩΣΙΑ, 2010. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ, Τεύχος Β΄, Βιβλίο Μαθητῆ, 2012.

τὸ Γυμνάσιον Χαλκίδος, ὅπου ἤκουσα τὴν Α' καὶ Β' τάξιν. Τὴν Γ' ἐμαθήτευσα εἰς Πειραιᾶ, εἶτα διέκοψα τὰς σπουδὰς μου καὶ ἔμεινα εἰς τὴν πατρίδα. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1872 ὑπήγα εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος χάριν προσκυνήσεως, ὅπου ἔμεινα ὀλίγους μῆνας. Τῷ 1873 ἦλθα εἰς Ἀθήνας καὶ ἐφοίτησα εἰς τὴν Δ' τοῦ Βαρβακείου. Τῷ 1874 ἐνεγράφημ εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν, ὅπου ἤκουα κατ' ἐκλογὴν ὀλίγα μαθήματα φιλολογικά, κατ' ἰδίαν δὲ ἠσχολούμην εἰς τὰς ξένας γλώσσας. Μικρὸς ἐζωγράφιζα Ἁγίους, εἶτα ἔγραφα στίχους, καὶ ἐδοκίμαζα νὰ συντάξω κωμωδίας. Τῷ 1868 ἐπεχείρησα νὰ γράψω μυθιστόρημα. Τῷ 1879 ἐδημοσιεύθη Ἡ Μετανάστις ἔργον μου εἰς τὸ περιοδικὸν Σωτήρα. Τῷ 1882 ἐδημοσιεύθη Οἱ ἔμποροι τῶν Ἐθνῶν εἰς τὸ Μὴ χάνεσαι. Ἀργότερα ἔγραψα περὶ τὰ ἑκατὸν διηγήματα, δημοσιευθέντα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας».

Γονεῖς τοῦ Ἀλέξανδρου ἦταν ὁ ἱερέας Ἀδαμάντιος Ἐμμανουήλ (ἐξοῦ καὶ τὸ ἐπώνυμό του: Παπαδιαμάντης) καὶ ἡ Ἀγγελικὴ (Γκιουλῶ), τὸ γένος Μωραϊτίδη. Μεγάλωσε ἀνάμεσα σὲ ἑννιά παιδιά καὶ ἐνωρὶς μυήθηκε στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, τὴ θρησκευτικὴ ἀτμόσφαιρα, τὶς λειτουργίες, τὰ ἐξωκκλήσια καὶ τὴν ἡσυχὴ ζωὴ τοῦ νησιώτικου περιγυροῦ. Ὅλα αὐτὰ διαμόρφωσαν μία χριστιανοπρεπὴ ἰδιοσυγκρασία, ποὺ διατήρησε μὲ πείσμα ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του.

Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ ἔμαθε στὴ Σκιάθο, στὴν Ἰ. Μονὴ τοῦ Εὐ-αγγελισμοῦ. Φοίτησε στὸ Γυμνάσιο (μὲ πολλὰ διακοπές, λόγῳ οἰκο-νομικῶν δυσκολιῶν) στὴ Χαλκίδα καὶ στὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ τελείωσε στὸ Βαρβάκειο τῆς Ἀθήνας. Πάντα φτωχός, ἄρχισε ἀπὸ μαθητῆς νὰ κερδίζει τὸ ψωμί του μὲ παραδόσεις καὶ προγυμνάσεις μαθητῶν. Τὸ 1872 ἐπισκέφτηκε τὸ Ἅγιο Ὅρος μαζί μὲ τὸν φίλο του Νικόλαο Διανέ-λο, ἀργότερα μοναχὸ Νήφωνα, ὅπου παρέμεινε ὀκτῶ μῆνες ὡς δόκι-μος μοναχός. Μὴ θεωρῶντας τὸν ἑαυτό του ἄξιο νὰ φέρει τὸ «ἀγγελικὸ σχῆμα», ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα καὶ γράφτηκε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὴν ὁποία δὲν κατόρθωσε νὰ τελειώσει, γιατί ἡ φτώχεια, ἡ ἀνέχεια καὶ ἡ ἐπισφαλῆς ὑγεία του τοῦ στάθηκαν ἀνυπερβλήτα ἐμπόδια. Τὸ ὅτι δὲν πῆρε τὸ δίπλωμά του στοίχισε στὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος τὸν περίμενε νὰ γυρίσει καθηγητῆς στὸ νησί καὶ νὰ βοηθήσει τὶς τέσσερις ἀδελφές του. Οἱ τρεῖς ἀπὸ αὐτὲς παρέμειναν ἀνύπαντρες καὶ τοῦ παραστάθηκαν μὲ ἀφοσίωση σὲ ὅλες τὶς δύσκολες στιγμές του -ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἀθήνας, ἀναζητοῦσε καταφύγιο στὴ Σκιάθο.

Ἀπὸ τὴ στιγμή πού γράφτηκε στὸ Πανεπιστήμιο ἄρχισε νὰ δημο-σιογραφεῖ καὶ νὰ κάνει μεταφράσεις ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ καὶ Ἀγγλικά. Οἱ ἀπολαβές του ὅμως ἦταν πενιχρὲς καὶ ἀναγκαζόταν νὰ ζεῖ σὲ φτωχικὰ δωμάτια, ὄντας πάντα ὀλιγαρκῆς καὶ λιτοδίαιτος. Ἡ θέση του καλυ-τέρευσε κάπως, ὅταν γνωρίστηκε μὲ τὸν προοδευτικὸ δημοσιογράφου καὶ ἐκδότη Βλάση Γαβριηλίδη, πού ἴδρυσε τὴν περίφημη γιὰ τὴν ἐπο-χὴ τῆς ἐφημερίδα *Ἀκρόπολη*. Ἡ ζωὴ του ὅμως δὲν ἄλλαξε. Ἄν καὶ ἡ ἀμοιβὴ ἀπὸ τὴν ἐργασία του στὴν *Ἀκρόπολη* ἦταν ὑπέρογκη (ἔπαιρνε 200 μὲ 250 δραχμὲς τὸν μῆνα), ἐνῶ κέρδιζε ἀρκετὰ καὶ ἀπὸ τὶς συ-νεργασίες του μὲ ἄλλες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ἡ οικονομικὴ του κατάσταση στάθηκε γιὰ πάντα ἡ ἀδύνατη πλευρὰ του.

Παρόλο πού γενικὰ στὴ ζωὴ του παρουσιαζόταν ὡς ἀπρόσιτος, παρὰ τὸ ὅτι τοῦ ἄρεσε ἡ μοναξιά καὶ ἡ ἀπομόνωση καὶ δὲν ἔκανε εὐ-κόλα φιλίες, στὸ Περιοδικό «*Νέα Ἐστία*» (Χριστούγεννα τοῦ 1940) γίνεται ἀναφορὰ σὲ ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποίους σχετιζόταν καὶ στοὺς ὁποίους φανέρωνε τὸν πλούσιο ἐσωτερικὸ του κόσμου. Ἐλάχιστοι ἦταν οἱ φίλοι του, ὁ συγγραφέας καὶ ἐρευνητῆς Γιάννης Βλαχογιάννης, ὁ

ποιητής Μιλτιάδης Μαλακάσης και ακόμη ένας ή δύο άλλοι. Αρεσκόταν ο Παπαδιαμάντης να ζει στον έσωτερικό του κόσμο και να αποζητά πνευματική ανακούφιση, ζωγραφίζοντας τις αναμνήσεις του στα ποιήματά του, στον λαγαρό πεζό του λόγο και στα διάφορα διηγήματά του, που τα περισσότερα ξαναζωντανεύουν τους παλαιούς θρύλους του νησιού του. Αυτός ο περίεργος και απόκοσμος τρόπος ζωής, καθώς και η παράλληλη προσήλωσή του στην Όρθοδοξία και τη λειτουργική της παράδοση, του προσέδωσε το προσωνόμιο του κοσμοκαλόγερου. Σύχναζε στον ναό του αγίου Έλισσαίου, όπου εφημέριος ήταν ο μετέπειτα ανακηρυχθείς ως άγιος παπα-Νικόλαος Πλανάς, και υπηρετούσε ως δεξιός ψάλτης. Στον ίδιο ναό άριστερός ψάλτης ήταν ο εξάδελφός του και συγγραφέας Άλέξανδρος Μωραϊτίδης.

Η ήδη επισφαλής υγεία του Παπαδιαμάντη μέρα με τη μέρα χειροτέρευε. Μάταια ο Νιρβάνας, καθότι γιατρός ο ίδιος, προσπάθησε να τον πείσει να εισαχθεί στο νοσοκομείο. Στα τέλη του Μαρτίου του 1908 έφυγε για το νησί του, με σκοπό να μην ξαναγυρίσει στην Αθήνα, την πόλη *«της δουλοπαροικίας και των πλουτοκρατών»*, όπως ο ίδιος έγραψε χαρακτηριστικά.

Στη Σκιάθο, για βιοποριστικούς λόγους, εξακολούθησε να κάνει τις μεταφράσεις που του έστελνε ο Γιάννης Βλαχογιάννης. Αυτό δεν κράτησε πολύ, διότι ύστερα από λίγο τα χέρια του πρήστηκαν και του ήταν δύσκολο να γράφει. Το ημερήσιο πρόγραμμά του περιλάμβανε πολύ πρωινό ξύπνημα, βόλτα στην ακρογιαλιά και ύστερα εκκλησία. Μαζεύοντας τα ιστορικά του νησιού και τα παλαιά χρονικά συνέθεσε τα τελευταία του διηγήματα, πιο ώριμα και πιο ολοκληρωμένα. Ο Παπαδιαμάντης, μετά από επιδείνωση της υγείας του, πέθανε τον Ίανουάριο του 1911. Η κηδεία του τελέστηκε στη Σκιάθο με τους άπλους ανθρώπους να πενθούν τον θάνατό του. Με την είδηση του θανάτου του, το πένθος έγινε πανελλήνιο. Έγιναν επίσημα μνημόσυνα σε διάφορες πόλεις, την Αθήνα, την Πόλη, την Αλεξάνδρεια. Όρισμένοι ποιητές, όπως ο Μαλακάσης και ο Πορφύρας συνέθεσαν έγκωμιαστικά έργα, ενώ και τα φιλολογικά περιοδικά της εποχής εξέδωσαν τιμητικά τεύχη, αφιερωμένα στη μνήμη του. Λίγο αργότερα ο έκδοτικός οίκος Φέξη άρχισε την έκδοση των έργων του, τα όποια κατέλαβαν έντεκα

τόμους. Στὰ 1924, ὁ Ἐλευθερουδάκης ἐξέδωσε τὰ *Ἄπαντά* του μὲ ἀρκετὰ ἀνέκδοτα διηγήματα. Τὸ 1925 πραγματοποιήθηκαν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς του στὴ Σκιάθο, ἐνῶ στὶς ἐφημερίδες *Ἐλεύθερον Βῆμα* καὶ *Πολιτεία* δημοσιεύτηκαν τὰ τελευταῖα ἄγνωστα διηγήματά του.

Τὸ 1933 πραγματοποιήθηκε τελετὴ μπροστὰ στὴν προτομὴ του, ὥστε νὰ τιμηθεῖ τὸ ἔργο του. Ἔγιναν ὁμιλίες, μὲ τὴν παρουσία καὶ συμμετοχὴ τετρακοσίων Γάλλων διανοοῦμενων ποὺ ἐπισκέφθηκαν τὴ Σκιάθο, καθὼς καὶ ἑκατὸν πενήντα Ἑλλήνων λογοτεχνῶν καὶ ἄλλων θαυμαστῶν του. Διηγήματα τοῦ Παπαδιαμάντη ἄρχισαν νὰ ἐκδίδονται στὰ γαλλικὰ καὶ πολλοὶ Γάλλοι ἐλληνιστὲς ἀσχολήθηκαν πλατύτερα μὲ τὸ ἔργο του. Τὸ 1936 ὁ Γιώργος Κατσιμπαλῆς ἐτοίμασε τὴν πρώτη βιβλιογραφία του, ἐνῶ ξεκίνησε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες λογοτέχνες ἡ συστηματικὴ κριτικὴ τοῦ ἔργου του, ἄλλοτε θετικὴ καὶ ἄλλοτε ἀρνητικὴ. Ἄν καὶ ἡ βιβλιογραφία γύρω ἀπὸ τὴ ζωὴ του εἶναι τεράστια, τόσο σὲ ἔκταση, ὅσο καὶ σὲ ποικιλία, σοβαρὰ κριτικὰ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα νὰ ἀπορρέουν ἀπὸ μία ἀντικειμενικὴ μελέτη τοῦ ἔργου του, δὲν ὑπάρχουν ὡς τὸ 1935.

Στὴν Ἀθήνα, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1961, μὲ ἀφορμὴ τὴ συμπλήρωση 50 χρόνων ἀπὸ τὸ θάνατό του, ἔγινε φιλολογικὸ μνημόσυνο, ὅπου ἡ βυζαντινὴ χορωδία ἔψαλε τὸ ἀγαπημένο ἐκκλησιαστικὸ τροπάριο τοῦ Παπαδιαμάντη: *«Τὴν χεῖρα σου τὴν ἀψαμένην τὴν κορυφὴν τοῦ Δεσπότου...»*. Ἐκείνη τὴ βραδιά, στὴν αἴθουσα τοῦ *Παρνασσοῦ*, μίλησαν ὁ λογοτέχνης Γεώργιος Βαλέτας καὶ ὁ Φώτης Κόντογλου γιὰ τὴ θρησκευτικότητά τοῦ «Ἀγίου» τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Στὴ γενέτειρά του, τὴ Σκιάθο, οἱ ἐκδηλώσεις κράτησαν ὅλο τὸν χρόνο, ποὺ εἶχε ὀνομαστεῖ *«Ἔτος Παπαδιαμάντη»*. Τότε ἐνταφιάστηκε καὶ ἡ κἀρα τοῦ Παπαδιαμάντη, ποὺ φυλασσόταν μέχρι τότε στὸν καθεδρικὸ ναὸ τοῦ νησιοῦ.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ

«Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, ποιητὴς μὲ τὸν πεζὸ τὸν λόγο, καὶ κάποτε, μὰ πολὺ σπάνια, μὲ τὸν στίχο, ἕνας ἀπὸ τοὺς ξεχωριστοὺς ἄρμο-

νικούς αντιπροσώπους τῆς νέας καὶ ἄμουσης ἀκόμα σὲ πολλὰ ἐλληνικῆς ψυχῆς».

Κωστῆς Παλαμᾶς, «*Ἡ Μοῦσα τοῦ Παπαδιαμάντη*».

Ὁ Παπαδιαμάντης ἄρχισε τὸ συγγραφικὸ του ἔργο μὲ ἱστορικὰ μυθιστορήματα, περιπετειώδη καὶ ρομαντικά (*Ἡ Μετανάστις, Οἱ Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν, Ἡ Γυφτοπούλα*), ἀλλὰ ἀργότερα στράφηκε στὸ διήγημα, ὅπου καὶ διέπρεψε. Θεωρεῖται ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους Νεοέλληνες πεζογράφους καὶ ὁ κυριότερος ἐκπρόσωπος τοῦ ἠθογραφικοῦ διηγήματος. Ἀπὸ τὰ ἐκτενέστερα διηγήματά του τὸ σημαντικότερο θεωρεῖται ἡ *Φόνισσα*.

«Ὁ Μακρυγιάννης εἶναι ὁ πιὸ σημαντικὸς πεζογράφος τῆς νέας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας, ἂν ὄχι ὁ πιὸ μεγάλος, γιατί ἔχομε τὸν Παπαδιαμάντη».

Γιῶργος Σεφέρης, «*Ἐνας Ἑλληνας - ὁ Μακρυγιάννης*».

Τὰ πρόσωπα στὰ διηγήματα τοῦ Παπαδιαμάντη παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία ὡς πρὸς τὰ βιώματα, τὴ ψυχικὴ διάθεση, τὶς προσωπικὲς ἀνάγκες καὶ τὸν χαρακτῆρα. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀνθρώπινες ὑποστάσεις ἀντιπροσωπεύουν τὸ πολύχρωμο ψηφιδωτὸ τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς. Προέρχονται ἀπὸ τὸ τεράστιο καὶ ποικιλόμορφο, ἀλλὰ τόσο ὁμοιογενὲς πλῆθος τῶν νησιῶν καὶ τῆς Ἀθήνας. Εἶναι ταπεινοὶ καὶ ἀπλοὶ ἄνθρωποι τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ὅμως, ὅλοι τοὺς ἔχουν κάτι νὰ ποῦν μέσα ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τοὺς παρουσιάζει ὁ Παπαδιαμάντης. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶναι δεμένα μὲ τὸν τόπο τοὺς καὶ παρουσιάζονται μέσα ἀπὸ τὶς ἐνέργειες τοὺς χωρὶς ἐξιδανικεύσεις. Ὁ Παῦλος Νιρβάνας δηλώνει σχετικὰ μὲ τὰ πρόσωπα στὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη: «*Νὰ ἓνας κόσμος ξεχωριστός. Δὲν γνωρίζω ἀκόμα νεοελληνικὸ ἔργο ποὺ νὰ κινοῦνται μέσα του ἀληθινότεροι καὶ ζωντανότεροι ἄνθρωποι. Ἡ πινακοθήκη του εἶναι ἀπέραντη. Ἀπὸ τοὺς ἥρωές του, ὡς τὰ τελευταῖα πρόσωπα, ποὺ κινοῦνται μέσα στὸ ἔργο του, δὲν ὑπάρχει ἓνας ἄνθρωπος ποὺ νὰ μοιάζει μὲ τὸν ἄλλον*».

(συνεχίζεται)

ΠΑΓΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Μιχάλη Παπαϊωάννου
Ήλεκτρολόγου Μηχανικού -
Μηχανικού Υπολογιστών και Πληροφορικής

(γ' μέρος)

ΑΠΟΣΠΑΣΗ ΧΡΗΜΑΤΩΝ

Πολλές παγίδες για απόσπαση διαφόρων οικονομικῶν συνήθως ὠφελημάτων, στήνονται πάνω στὸν πόθο πὸν ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γιὰ εὐκολο πλουτισμό. Εἶτε μὲ ἠλεκτρονικὸ μήνυμα εἶτε μετὰ ἀπὸ ἐπίσκεψη σὲ μία ἰστοσελίδα λαμβάνονται μηνύματα τοῦ τύπου: «Κερδίσατε λεφτὰ ἀπὸ κλήρωση πὸν συμμετεῖχε τὸ email σας» «Κερδίσατε λεφτὰ διότι εἶστε ὁ 999,999 ἐπισκέπτης τῆς σελίδας μας» «Κερδίσατε δωρεὰν διαμονὴ σὲ ἐξωτικὸ νησί», μετὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ζητεῖται νὰ πατήσει ὁ χρήστης τοῦ ὑπολογιστῆ ἓνα κουμπὶ γιὰ νὰ ἀρχίσει ἡ διαδικασία καταβολῆς τῶν κερδῶν. Ἡ συνέχεια μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ ὀδυνηρὴ γιὰ τὰ οικονομικά σας. Θὰ σᾶς ζητηθεῖ πιθανῶς νὰ πληρώσετε κάποια ἔξοδα τραπέζης γιὰ νὰ σᾶς ἀποσταλεῖ τὸ ποσὸ πὸν κερδίσατε, μία ἀμοιβὴ γιὰ τὸν δικηγόρο πὸν θὰ κάνει τὴ μεταφορὰ ἢ ὀτιδήποτε σκέφτηκε ὁ συντάκτης τοῦ προγράμματος γιὰ νὰ εἰσπράξει τὴν πρώτη δόση του. Βέβαια πολλὲς φορὲς τὸ πρόβλημα σταματᾷ μέχρι ἐδῶ καὶ οἱ ἀπώλειες περιορίζονται στὴν ἀμοιβὴ αὐτή. Κάποιοι ὅμως χοντραίνουν τὸ παιχνίδι, καὶ ζητοῦν τὰ στοιχεῖα τοῦ λογαριασμοῦ γιὰ νὰ ἔχουν πρόσβαση καὶ νὰ καταθέσουν τὰ λεφτὰ σας· ἀντὶ ὅμως νὰ καταθέσουν τὰ λεφτὰ πὸν περιμένετε σᾶς ἀφαιροῦν καὶ αὐτὰ πὸν ἔχετε. Τέτοιες παγίδες ἔχουν στηθεῖ καὶ μὲ SMS (μικρὰ γραπτὰ μηνύματα) σὲ κινητὰ τηλέφωνα ὅπου σᾶς πληροφοροῦν ὅτι κερδίσατε τεράστιο ποσὸ σὲ διαγωνισμό καὶ πρέπει νὰ τηλεφωνήσετε σὲ συγκεκριμένο ἀριθμὸ.

Ἄλλοι πάλι ἐκμεταλλεύονται ἀκόμα καὶ τὴ φιλάνθρωπία καὶ τὴ λύπη πὸν νιώθει κανεὶς ὅταν κάποιος ἄλλος ἄνθρωπος ἔχει πρόβλημα.

Όλοκληρες έπιστολές συντάσσονται πού περιγράφουν μία τραγωδία πού έπληξε κάποιον και πού σχετίζεται σχεδόν πάντα με πραγματικά γεγονότα, ώστε να είναι εύκολότερα πιστευτή. Από τις πιο γνωστές περιπτώσεις είναι π.χ. «*Η καυμένη σύζυγος διπλωμάτη πού έγκλωβίστηκε σε δικτατορική χώρα μαζί με πολλά λεφτά και χρειάζεται βοήθεια. Πρέπει μόνο να τα μεταφέρει σε λογαριασμό του έξωτερικού γι' αυτό και χρειάζεται τον λογαριασμό ενός πετυχημένου επιχειρηματία όπως είστε εσείς. Θα σας καταθέσει ολόκληρο το ποσό πού είναι μερικά εκατομμύρια ευρώ ή δολάρια και μετά θα τα μεταφέρει σε άλλο δικό της λογαριασμό αφήνοντας για σας προμήθεια της τάξης του 30-40%*». Παρόμοιες περιπτώσεις είναι αυτές πού μιλούν για «διευθυντή πού σκοτώθηκε στο τελευταίο αεροπορικό δυστύχημα και τα λεφτά της εταιρείας έγκλωβίστηκαν» ή για «εταιρεία πού ζητά επιτυχημένο επιχειρηματία στο έξωτερικό για αποστολή χρημάτων πού κέρδισε στη χώρα της, αφού το στρατιωτικό καθεστώς πού κυβερνά επιτρέπει την εξαγωγή συναλλάγματος μόνο προς εταιρείες του έξωτερικού». Αυτές οι ιστορίες πλάθονται για να σας πείσουν ότι υπάρχει για σας μία ευκαιρία να γίνεται εκατομμυριούχοι μέσα σε λίγες μέρες, βοηθώντας μάλιστα κάποιον πού υποφέρει. Αντι τούτου βέβαια ο λογαριασμός σας σε λίγες μέρες θα φτάσει στο ναδίρ του.

Άλλοτε πάλι περιγράφεται ένα προσωπικό πρόβλημα ή πρόβλημα κάποιου στενού συγγενή πού ζητά απλά να του στείλετε οποιοδήποτε ποσό για μία έγχειρηση ή αγορά ακριβού έξοπλισμού για την επιβίωσή του. Για τον σκοπό αυτό επισυνάπτονται φωτογραφίες, βίντεο, έπιστολές κ.λπ. Σε τέτοιες περιπτώσεις βέβαια πρέπει να ξέρουμε ότι υπάρχει ή πιθανότητα να έχουμε και πραγματικό πρόβλημα, όποτε αν πράγματι μπορούμε και θέλουμε να βοηθήσουμε αρκεί απλά να ζητήσουμε περισσότερα στοιχεία, τα όποια να μπορούν να επιβεβαιωθούν.

Μία άλλη μέθοδος πού χρησιμοποιείται για απόσπαση χρημάτων, αφού πρώτα με ένα κακόβουλο πρόγραμμα αποκτήσει κάποιος πρόσβαση στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του χρήστη, στέλλει σε όλες τις επαφές (γνωστούς και φίλους) του χρήστη, ηλεκτρονικό μήνυμα, στο οποίο αναφέρει σε δραματικό ύφος ότι για κάποιο λόγο (συνέδριο, διακοπές, εργασία κ.λπ.), ταξίδεψε σε μία παράξενη χώρα και εκεί έπεσε θύμα ληστείας και τώρα ζητά χρήματα για να ξοφλήσει τους λογαριασμούς του μια και του πήραν όλα τα λεφτά του, καθώς

και τις πιστωτικές του κάρτες. Διαβεβαιώνει ότι τα λεφτά θα τους τα δώσει πίσω μόλις επιστρέψει στην πατρίδα. Όσοι ενδιαφέρονται να βοηθήσουν πρέπει να του ζητήσουν μέσω ηλεκτρονικού μηνύματος, επιπλέον πληροφορίες για τον λογαριασμό που θα καταθέσουν τα λεφτά. Αντιλαμβάνεστε ότι αν κάποιοι προχωρήσουν και αποστείλουν λεφτά στον γνωστό τους τότε άλλος θα πάρει τα λεφτά και άλλος θα τα χρωστά.

Ένας άλλος τρόπος απόκτησης χρημάτων είναι μέσω πλειστηριασμών για εντελώς παράξενα πράγματα. Έδω μπορεί να προσφέρεται ένα προϊόν πολύ μικρής πραγματικής αξίας με άπώτερο στόχο να ικανοποιηθεί μία άλλη πιο σοβαρή και αγαθή ανάγκη. Ένα τέτοιο περιστατικό πλειοδοτούσε ένα απλό δεϊπνο με μία κοπέλα με σκοπό να μαζέψει λεφτά για τις σπουδές της, ενώ άλλη κοπέλα πλειοδοτούσε την παρθενία της για παρόμοιο σκοπό. Ο σκοπός είναι να βρεθεί κάποιος που έχει διαθέσιμο ένα μεγάλο ποσό χρημάτων για να του το αποσπάσουν με κάποιο τρόπο.

ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

Μία άλλη παγίδα που στήνεται με διάφορες μορφές είναι οι πυραμίδες (γνωστές και σαν άλυσίδες). Η μορφή αυτή της παγίδευσης υπήρχε και πριν την εμφάνιση των υπολογιστών. Η μέθοδος συνίσταται στην αποστολή ενός μηνύματος σε πολλούς χρήστες, στο οποίο αναφέρεται κάποιο πρόβλημα, μία ανάγκη ενός προσώπου, μία μέθοδος για επιτυχία ή για εύκολο πλουτισμό. Στα παλιά χρόνια η μέθοδος αυτή συνίστατο στην αποστολή κανονικών επιστολών, ενώ σήμερα χρησιμοποιούνται τα ηλεκτρονικά μηνύματα (e-mail). Πολλές φορές εμπλέκουν και τη θρησκεία και εμμέσους εκβιασμούς στο μήνυμα, αναφέροντας ότι κάποιος άγιος ή ο Δαλάι Λάμα τους φώτισε για να ξεκινήσουν αυτό το πράγμα, και ότι όσοι το έκαναν είδαν πολλαπλά όφελγη, ενώ όσοι το αγνόησαν έπαθαν πολλά κακά. Η ουσία είναι ότι πάντα καλείσαι να στείλεις αυτό το μήνυμα σε όσο περισσότερους γνωστούς σου μπορείς. Ο σκοπός είναι είτε να μπλοκαριστούν οι servers και τα συστήματα διαδικτύωσης είτε η απόκτηση χρημάτων αν αναφέρεται στο μήνυμα ότι πρέπει να στέλλεις και ένα μικρό ποσό μαζί με το μήνυμα.

Παραδείγματα υπερφόρτωσης του δικτύου αποτελούν περιπτώσεις όπου το μήνυμα αναφέρεται σε ένα αγαθό σκοπό. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν ή ανακάλυψη ενός νέου ιού, τον οποίο τα προγράμματα προστασίας δεν τον εντοπίζουν και πού είναι πολύ επικίνδυνος, γι' αυτό και πρέπει να ενημερώσεις όλους τους γνωστούς σου. Το μήνυμα αυτό το ξεκίνησε ή Microsoft, ή Symantec ή μία άλλη μεγάλη εταιρεία λογισμικού. Αν το στείλεις μπορεί να βοηθήσεις τους γνωστούς σου, ενώ αν το παραβλέψεις ο ιός θα κάνει ζημιά στον υπολογιστή τους. Άλλοτε πάλι μπορεί να σου πουν ότι κάποιος έχει σοβαρότατο πρόβλημα υγείας και μία μεγάλη εταιρεία του είπε ότι για κάθε αποστολέα που θα φτάσει αυτό το μήνυμα θα του δίνει ένα δολάριο, ή αν το στείλεις μία ευχή θα πληρωθεί για όσες ευχές πάρει κ.λπ. Πρέπει λοιπόν να πάει σε όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα για να σωθεί.

Άλλοτε πάλι το μήνυμα έχει καθαρά αγαθό σκοπό. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν ή ανάγκη για αίμα, ή περίπτωση ενός παιδιού που κινδυνεύει ή ζωή του, ή ανάγκη για μυελό των οστών και έλεγχο συμβατότητας κ.λπ. Επειδή τέτοιες περιπτώσεις μπορεί να είναι και πραγματικές, ή απλή αναφορά ενός ονόματος, χωρίς τηλέφωνα και διευθύνσεις προφανώς θα πρέπει να μάς βάλει σε υποψίες, ενώ ή ύπαρξη τέτοιων στοιχείων θα πρέπει να μάς οδηγήσει στο να τα επιβεβαιώσουμε, μια και τα στοιχεία αυτά μπορεί να είναι είτε ψεύτικα είτε κάποιου άσχετου ανθρώπου.

Ο πιο προφανής και προσφιής βέβαια λόγος για τη δημιουργία μίας πυραμίδας είναι για απόκτηση χρημάτων. Σε τέτοιες περιπτώσεις σου αναφέρουν ότι πρέπει να τους στείλεις ένα ποσό (π.χ. 50 δολάρια) για να σου πουν τον τρόπο να βγάζεις 1000 δολάρια την ημέρα. Συχνά βέβαια ο τρόπος είναι γνωστός και απλός: κάνε ό,τι κάνω και εγώ και στείλε σε όσο περισσότερους μπορείς μήνυμα να σου στείλουν λεφτά για να τους πεις και εσύ τον τρόπο. Μία νέα έκδοση του συστήματος αυτού ζητεί αντί να στείλεις χρήματα μόνο στον αποστολέα, να στείλεις χρήματα σε μία λίστα ονομάτων που συνοδεύει την επιστολή. Στην περίπτωση αυτή όταν θα στείλεις την επιστολή στους γνωστούς σου θα πρέπει να αφαιρέσεις τον τελευταίο στη λίστα και να βάλεις τα στοιχεία σου στην αρχή της. Με αυτή τη μέθοδο θα παίρνεις λεφτά από πολύ περισσότερους παρά με την παλιά έκδοση.

(συνεχίζεται)

